

BAB

7

TERAS 3 **PENGUKUHAN DAYA HUNI DESA** **(DD)**

TERAS 3

PENGUKUHAN DAYA HUNI DESA (DD)

Desa yang berdaya huni adalah sebuah kawasan yang selesa didiami dan mempunyai kehidupan yang sejahtera. Ciri-ciri desa yang mempunyai tahap daya huni adalah keindahan alam dan seni bina, kesuburan kawasan pertanian dan landskap semula jadi serta keselesaan petempatan. Usaha untuk menambah jumlah penduduk di kawasan desa melalui pengekalan ciri-ciri desa menjadi cadangan utama DPF Desa Negara. Dasar ini mensasarkan untuk menjadikan desa sebagai tempat tinggal pilihan kerana faktor keindahan dan ketenangan desa serta disokong oleh peluang pekerjaan dan kemudahan awam yang baik. Sehubungan itu, tahap penyediaan kemudahan asas, infrastruktur dan utiliti serta peluang ekonomi haruslah setaraf dengan kawasan bandar.

"Luar Bandar / Desa Menjadi Pilihan Kehidupan

Kehidupan di luar bandar menjadi pilihan gaya hidup yang menarik bagi rakyat Malaysia terutamanya kepada mereka yang menghargai persekitaran serta mahu bekerja dalam suasana aman dan damai. Kawasan luar bandar boleh dihubungi dengan baik, mempunyai ekonomi yang rancak dan memiliki kemudahan serta perkhidmatan yang setara dengan kawasan bandar.

Masyarakat luar bandar hidup selesa, produktif dan menikmati peluang yang saksama seperti masyarakat di bandar."

Sumber: RMKe11

5
Pernyataan
Dasar

19
Strategi

52
Langkah

DD1 PEMELIHARAAN KAREKTOR SPATIAL DESA

- Strategi DD1.1 Menentukan Sempadan Kampung
- Strategi DD1.2 Memetakan Aset Desa
- Strategi DD1.3 Mengawal Pertukaran Guna Tanah Di Kawasan Desa
- Strategi DD1.4 Memelihara Kawasan Zon Penampakan Desa
- Strategi DD1.5 Meningkatkan Kependudukan Desa Terutama Golongan Muda Dan Pesara Dari Bandar
- Strategi DD1.6 Mengurus Rumah Usang Bagi Meningkatkan Imej Dan Keindahan Desa

DD 2 PEMELIHARAAN DAN PEMULIHARAAN WARISAN DESA

- Strategi DD2.1 Memulihara Rumah Melayu Tradisional
- Strategi DD2.2 Menyemarakkan Industri Pembuatan Rumah Melayu Tradisional
- Strategi DD2.3 Meningkatkan Kesedaran Masyarakat Tentang Warisan Budaya
- Strategi DD2.4 Memartabatkan Warisan Kebangsaan Orang Hidup

DD 3 PENINGKATAN INFRASTRUKUR YANG EFISIEN

- Strategi DD3.1 Menjamin Sumber Bekalan Air Bersih Yang Berterusan Dan Mencukupi
- Strategi DD3.2 Menyokong Pengagihan Bekalan Elektrik 24 Jam Yang Menyeluruh
- Strategi DD3.3 Memacu ICT Dalam Menyokong Ekonomi Desa
- Strategi DD3.4 Mengukuhkan Sistem Pengurusan Sisa Pepejal Di Desa
- Strategi DD3.5 Mengukuhkan Sistem Pembentungan Di Desa

DD 4 PENYEDIAAN KEMUDAHAN AWAM

- Strategi DD4.1 Menyediakan Kemudahan Awam Yang Mencukupi Dan Berkualiti
- Strategi DD4.2 Memupuk Unsur 'Pemilikan Komuniti' Dan Konsep '*Social Enterprise*'

DD 5 PENGUKUHAN DAN PENINGKATAN PENYERTAAN SOSIAL

- Strategi DD5.1 Mengukuhkan Perasaan Cinta Dan Semangat Kekitaan
- Strategi DD5.2 Mengukuhkan Konsep Kejiranan Dan Kemasyarakatan Dalam Kehidupan Sehari-hari

PERNYATAAN DASAR DD 1

PEMELIHARAAN KAREKTOR SPATIAL DESA

'Aman, tenang, tidak kompleks, kecil, hijau, alam, budaya, asal usul, nostalgia, mesra dan tradisi' adalah antara ungkapan dan perkataan yang menggambarkan imej desa. Ia merupakan imej-imej positif mengenai desa dan dilihat sebagai kekuatan dan keunikan yang dimiliki oleh desa. Tidak kurang juga ada yang menggambarkan perkara-perkara negatif seperti 'ketinggalan, terpinggir, sunyi, rapuh, tercemar' dan sebagainya. Ia juga sering dibandingkan dengan keadaan bandar yang dianggap memiliki imej yang lebih baik, moden dan bertaraf lebih tinggi.

Pengekalan ciri-ciri spatial unik kawasan desa adalah penting sebagai komponen yang menyokong daya hidup sesebuah kampung atau pekan. Ini melibatkan perancangan dan pembangunan guna tanah desa yang berkesan dan tidak bercanggah dengan nilai sosial budaya setempat. Desa harus ditonjolkan sebagai kawasan yang menarik untuk didiami, mempunyai perumahan dan perkhidmatan berkualiti serta pelbagai kemudahan bertaraf bandar.

Kampung Rhu Renggeh, Setiu

- STRATEGI **DD 1.1** Menentukan Sempadan Kampung
- STRATEGI **DD 1.2** Memetakan Aset Desa
- STRATEGI **DD 1.3** Mengawal Pertukaran Guna Tanah Di Kawasan Desa
- STRATEGI **DD 1.4** Memelihara Kawasan Zon Penampungan Desa
- STRATEGI **DD 1.5** Meningkatkan Kependudukan Desa Terutama Golongan Muda Dan Pesara Dari Bandar
- STRATEGI **DD 1.6** Mengurus Rumah Usang Bagi Meningkatkan Imej Dan Keindahan Desa

Perkaitan berdasarkan SDGs

Perkaitan berdasarkan RMKe-11

- 1** Memperkukuhkan inklusiviti ke arah masyarakat yang saksama
- 2** Meningkatkan kesejahteraan rakyat
- 3** Meningkatkan pembangunan modal insan untuk negara maju
- 4** Menuju ke arah pertumbuhan hijau bagi meningkatkan kemampanan dan daya tahan
- 5** Memperkukuh infrastruktur bagi menyokong pertumbuhan ekonomi
- 6** Merekayasa pertumbuhan ekonomi untuk peningkatan kemakmuran

Strategi DD 1.1

Menentukan Sempadan Kampung

Pembentukan sempadan kampung yang jelas adalah penting untuk:

- Mengawal rebakan kawasan bandar ke desa
- Mengawal pembangunan dan isu-isu berkaitan kampung
- Memudahkan urusan pentadbiran kampung
- Memudahkan urusan agihan peruntukan di masa hadapan

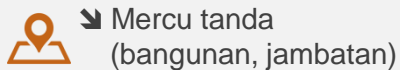
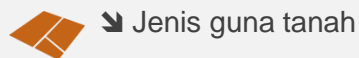
Sehingga kini, hanya kampung-kampung di Negeri Pulau Pinang, WP Labuan, Melaka dan Perak yang telah mempunyai sempadan kampung.

Mengenal pasti sempadan kampung berdasarkan ciri-ciri fizikal

Pejabat Daerah dan Tanah bersama JKJK sebagai pihak yang mempunyai maklumat terperinci mengenai kampung masing-masing harus bekerjasama menentukan sempadan kampung. Bagi kampung-kampung yang terletak bersebelahan, proses pengenalpastian sempadan harus dilakukan secara bersama bagi mengelakkan konflik.

Kriteria Penentuan Sempadan Kampung

- Ciri-ciri fizikal yang jelas iaitu:

- Dipersetujui oleh kampung-kampung bersebelahan (sekiranya ada)

Mengemas kini data sempadan kampung dalam CHARMs

Sempadan kampung yang telah dikenal pasti harus direkodkan dalam CHARMs (nombor lot tanah yang terlibat serta pemetaan garisan sempadan). Ketua JKJK memainkan peranan penting dalam kerja-kerja mengemas kini setiap 12 bulan dan dipantau oleh Pejabat Daerah dan Tanah.

Meletakkan mercu tanda di sempadan kampung

Perletakan mercu tanda seperti pintu gerbang, arca atau papan tanda di sempadan kampung digalakkan sebagai petunjuk dan pengenalan kepada identiti kampung.

Contoh perletakan mercu tanda di kampung-kampung

Kampung Lonek, Negeri Sembilan

Kampung Gebok, Negeri Sembilan

Kampung Laklok, Machang

Kampung Jambatan Duyong, Melaka

Langkah-langkah	Indikator Pelaksanaan	Fasa Pelaksanaan			Agensi Pelaksana	Agensi Pemantau
		*1	*2	*3		
DD1.1A: Mengenal pasti sempadan kampung berdasarkan ciri-ciri fizikal. Grid Tipologi U1 U2 UR RU R5 R6	<ul style="list-style-type: none"> Pertambahan bilangan kampung mempunyai sempadan yang telah dikenal pasti dan diwartakan. 	√	√		<ul style="list-style-type: none"> JKKK Pejabat Daerah dan Tanah PLANMalaysia @Negeri KKLW 	<ul style="list-style-type: none"> PLANMalaysia@Negeri
DD1.1B: Mengemas kini data sempadan kampung dalam CHARMs Grid Tipologi U1 U2 UR RU R5 R6	<ul style="list-style-type: none"> Pertambahan bilangan kampung mempunyai sempadan dimasukkan ke dalam CHARMs. 	√	√		<ul style="list-style-type: none"> Pejabat Daerah dan Tanah PLANMalaysia @Negeri 	<ul style="list-style-type: none"> PLANMalaysia
DD1.1C: Meletakkan mercu tanda di sempadan kampung Grid Tipologi U1 U2 UR RU R5 R6	<ul style="list-style-type: none"> Pertambahan bilangan kampung mempunyai mercu tanda. 	√	√	√	<ul style="list-style-type: none"> JKKK Pejabat Daerah dan Tanah KKLW 	<ul style="list-style-type: none"> PLANMalaysia@Negeri

* Nota: Fasa 1 (Tahun 2017 – 2020), Fasa 2 (Tahun 2021 – 2025), Fasa 3 (Tahun 2026 – 2030)

Strategi DD 1.2

Memetakan Aset Desa

Selaras dengan slogan ‘*Malaysia Truly Asia*’, kampung-kampung di negara ini dikategorikan kepada pelbagai jenis berasaskan corak masyarakat majmuknya. Ia membentuk satu identiti negara yang unik. Keistimewaan dan keunikan setiap kampung boleh diperhalusi melalui Pemetaan Aset (*Asset Mapping*) sebagai alat untuk membantu mencapai aspirasi ini (**Rajah 7.1 dan Rajah 7.2**). Program ini menggalakkan kerjasama antara masyarakat tempatan dan agensi berkaitan untuk mengenal pasti keunikan dan keistimewaan sesebuah kampung. Segala insentif, bantuan dan program pembangunan oleh pihak kerajaan dan swasta akan dapat disalurkan mengikut ciri-ciri keistimewaan dan kekuatan kampung yang diterajui oleh masyarakat setempat.

Menjalankan inventori aset kampung

Terdapat dua kaedah pemetaan aset kampung iaitu kaedah bercerita (*storytelling*) menjejaki asal usul kampung dan kaedah inventori komponen fizikal kampung.

1 Kaedah bercerita (*storytelling*) dan pengumpulan bahan mengenai asal usul kampung

Perasaan cinta kepada tempat merujuk kepada persepsi positif terhadap penempatan, kebanggaan dan sikap mengambil berat. Salah satu faktor penyumbang kepada perasaan cinta ialah pengetahuan tentang sejarah dan asal-usul kampung dengan kerjasama pihak JKKK dan Pejabat Daerah dan Tanah melalui:

Mengumpul bahan sejarah, cerita lama, hikayat atau cerita dongeng berkaitan petempatan dan kampung (menggalakkan penglibatan JKKK, penduduk warga emas dan Orang Asli).

Mendokumentasikan bahan tersebut (menggunakan khidmat penduduk desa dengan bantuan dari pihak Dewan Bahasa dan Pustaka dan IPTA).

2 Kaedah inventori komponen fizikal kampung

Kaedah inventori melibatkan aspek fizikal, ekonomi, sosiobudaya dan warisan di kampung

Identiti Fizikal

Merangkumi keistimewaan alam semula jadi, warisan dan seni bina bangunan

Identiti Ekonomi

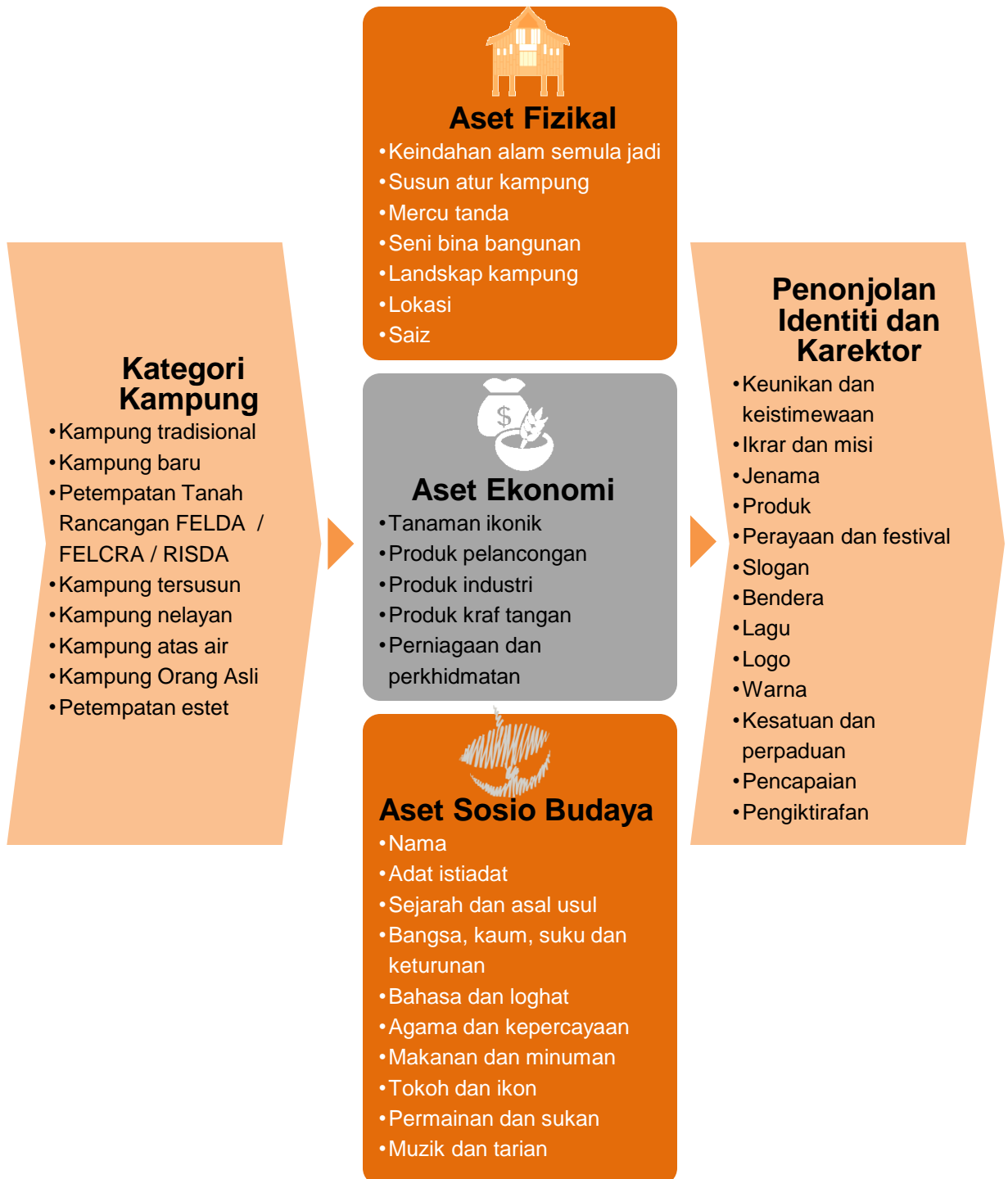
Menekankan kepada produk seperti hasil kraf tangan, makanan dan kesenian yang tersendiri dan istimewa.

Identiti Sosiobudaya

Melibatkan tokoh-tokoh tempatan, adat istiadat, bahasa, acara perayaan, ritual dan kepercayaan, muzik dan lagu, festival dan karnival, seni persembahan, perubatan tradisional, sastera dan sukan serta permainan tradisional.

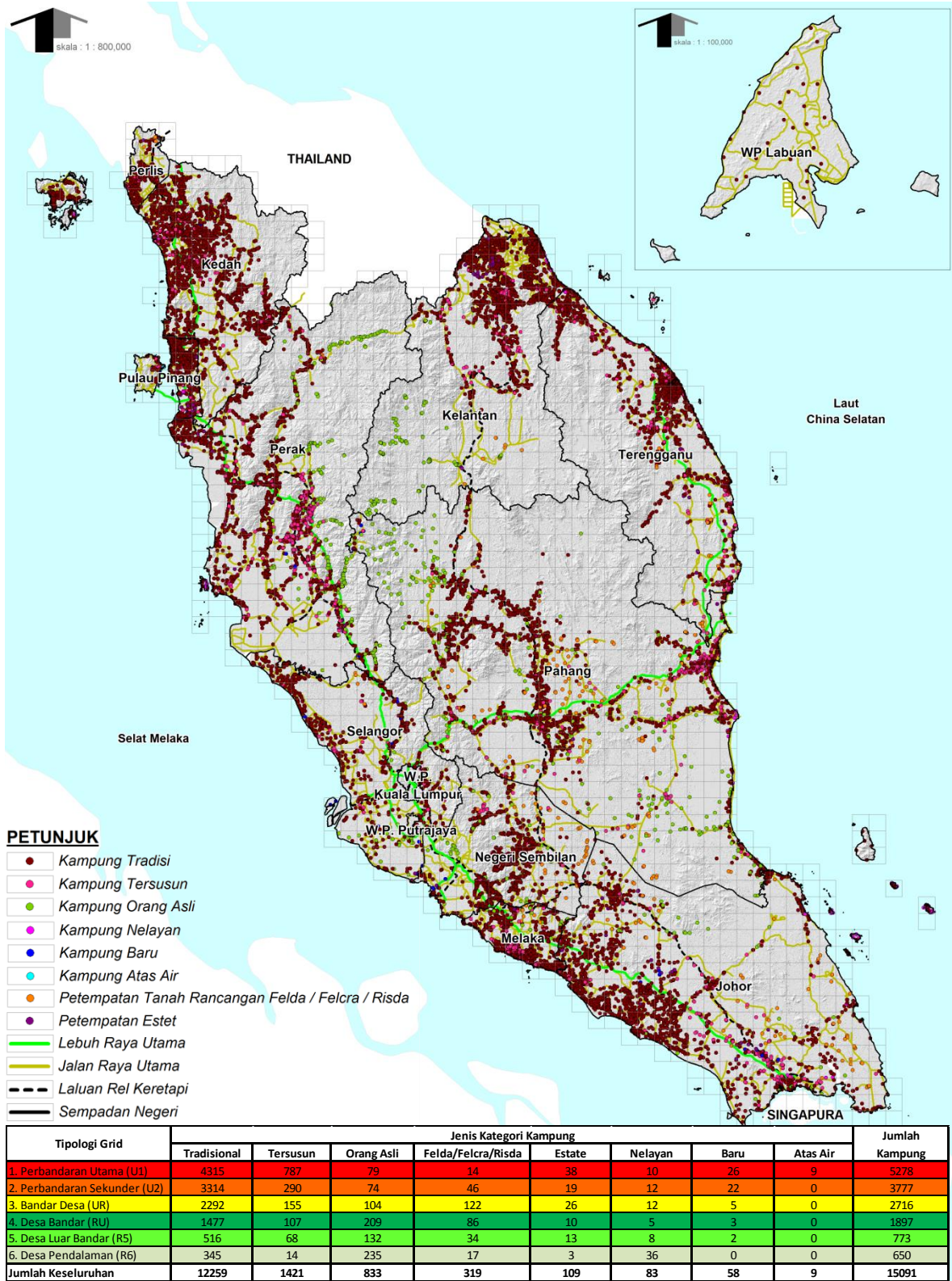
Dalam usaha menjalankan inventori aset setiap kampung adalah digalakkan setiap JKKK melibatkan penduduk tempatan sebagai penyelidik dan pengumpul data. Penduduk tempatan adalah modal insan yang paling sesuai mengenali sosiobudaya, sejarah dan latar belakang kampung masing-masing.

Rajah 7.1: Pemetaan Aset (*Asset Mapping*) Kampung

Sumber: DPF Desa Negara, 2016.

Rajah 7.2 : Taburan Kampung Mengikut Kategori

Sumber : DPF Desa Negara, 2016.

Menubuhkan Unit Pembangunan Aset Desa di setiap daerah

Unit Pembangunan Aset Desa dicadang diwujudkan di Pejabat Daerah dan Tanah yang berfungsi untuk menjalankan tugas-tugas berikut:

Menjalankan inventori untuk mengenal pasti aset kampung.

Memaju, membangun dan menyelaraskan aset kampung dengan kerjasama JKKK, koperasi kampung dan penduduk kampung.

Memohon peruntukan kewangan, kepakaran dan nasihat teknikal daripada jabatan atau agensi berkaitan mengikut ciri-ciri dan latar belakang aset kampung.

Memantau tahap kemajuan dan pencapaian pembangunan aset kampung yang telah dikenal pasti.

Mengiktiraf kejayaan kampung yang membangun berdasarkan aset masing-masing melalui Anugerah Pembangunan Aset Cemerlang

Pelbagai jenis pembangunan dan program boleh dijalankan bagi menonjolkan aset yang ada. Penganjuran pesta dan festival berkaitan identiti dan keistimewaan kampung sesuai dijalankan di peringkat daerah atau negeri. Program mengikut slogan seperti “1 Kampung 1 Aset” boleh dipromosi untuk menggalakkan masyarakat kampung menonjolkan keistimewaan dan keunikan kampung masing-masing dan dapat dijadikan aset yang dibanggakan oleh masyarakat setempat. Bagi kampung yang berjaya membangun ekonomi dan fizikal kampung berdasarkan aset sedia ada, perlulah diberikan pengiktirafan bagi menggalakkan usaha penduduk desa.

Langkah-langkah	Indikator Pelaksanaan	Fasa Pelaksanaan			Agensi Pelaksana	Agensi Pemantau
		*1	*2	*3		
DD1.2A: Menjalankan inventori aset kampung. Grid Tipologi U1 U2 UR RU R5 R6	<ul style="list-style-type: none"> Bilangan kampung yang menyediakan aset kampung. 	√	√	√	<ul style="list-style-type: none"> JKKK Pejabat Daerah dan Tanah 	<ul style="list-style-type: none"> PLANMalaysia @Negeri
DD1.2B: Menubuhkan Unit Pembangunan Aset Desa di setiap daerah Grid Tipologi U1 U2 UR RU R5 R6	<ul style="list-style-type: none"> Bilangan Pejabat Daerah dan Tanah yang menubuhkan Unit Pembangunan Aset Desa 	√	√	√	<ul style="list-style-type: none"> Pejabat Daerah dan Tanah 	<ul style="list-style-type: none"> PLANMalaysia @Negeri
DD1.2C: Mengiktiraf kejayaan kampung yang membangun berdasarkan aset masing-masing melalui Anugerah Pembangunan Aset Cemerlang Grid Tipologi U1 U2 UR RU R5 R6	<ul style="list-style-type: none"> Bilangan kampung dianugerahkan Pembangunan Aset Cemerlang 	√	√	√	<ul style="list-style-type: none"> Pihak Berkuasa Tempatan PLANMalaysia @Negeri KKLW 	<ul style="list-style-type: none"> PLANMalaysia @Negeri

* Nota: Fasa 1 (Tahun 2017 – 2020), Fasa 2 (Tahun 2021 – 2025), Fasa 3 (Tahun 2026 – 2030)

Strategi DD 1.3

Mengawal Pertukaran Guna Tanah di Kawasan Desa

Alam semula jadi seperti hutan simpan, gunung-ganang, bukit-bukau, sungai, pantai, pulau dan tasik merupakan komponen utama desa. Sebahagian darinya adalah khazanah semula jadi dan aset negara yang perlu dihargai dan dijaga sebaik mungkin. Aktiviti pembalakan, perlombongan, pertanian dan penerokaan yang tidak terkawal akan memusnahkan kawasan desa dan menghilangkan secara kekal keindahan alam semula jadi yang menjadi imej utama desa.

Pertanian juga merupakan komponen utama desa dan berperanan penting sebagai kawasan sumber makanan utama. Saiz kawasan pertanian yang luas menyumbang kepada pembentukan imej desa yang hijau dan nyaman. Proses rebakan bandar yang pesat mengancam kawasan pertanian dan menjejaskan imej desa. Pulangan ekonomi daripada aktiviti berasaskan perindustrian, perdagangan dan perumahan dilihat lebih menguntungkan berbanding mengekalkan aktiviti sektor pertanian dan ini telah menggalakkan berlakunya perubahan guna tanah

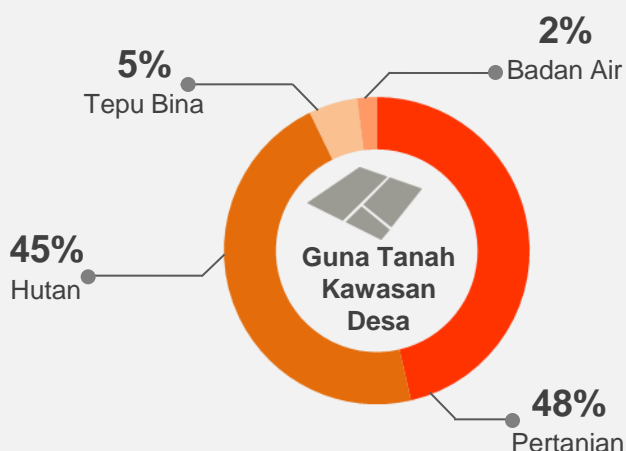

Contoh aktiviti bauksit yang mengakibatkan kemusnahan keindahan desa

Menghadkan tukar guna tanah perhutanan dan pertanian kepada pembangunan lain

Guna tanah utama kawasan desa iaitu pertanian (48%) dan hutan (45%) yang membentuk imej kehijauan dan keharmonian kepada desa harus dikekalkan dengan mengawal pertukaran guna tanah. PBT sebagai pihak yang meluluskan permohonan pembangunan memainkan peranan penting dalam mencorak pembangunan di kawasan mereka bagi memastikan pembangunan adalah seiring dengan perancangan. Tukar guna tanah daripada perhutanan dan pertanian kepada pembangunan lain seperti perumahan, komersial dan industri juga perlu dikenakan syarat ketat dan menyediakan zon penampakan. Kawasan pertanian berkelompok termasuk rancangan FELDA dan RISDA perlu dibangunkan secara intensif tanpa membuka tanah baru (penerokaan hutan). Tanah pertanian terbiar perlu dibangunkan semula dengan suntikan bantuan dana untuk menanggung kos permulaan.

Guna Tanah Kawasan Desa Semenanjung Malaysia, 2014

*40,000 hektar
Kawasan hutan simpan telah ditebang antara tahun 2001-2005

Sumber: RFN Ke-3, 2016.
*RFN Ke-2, 2010.

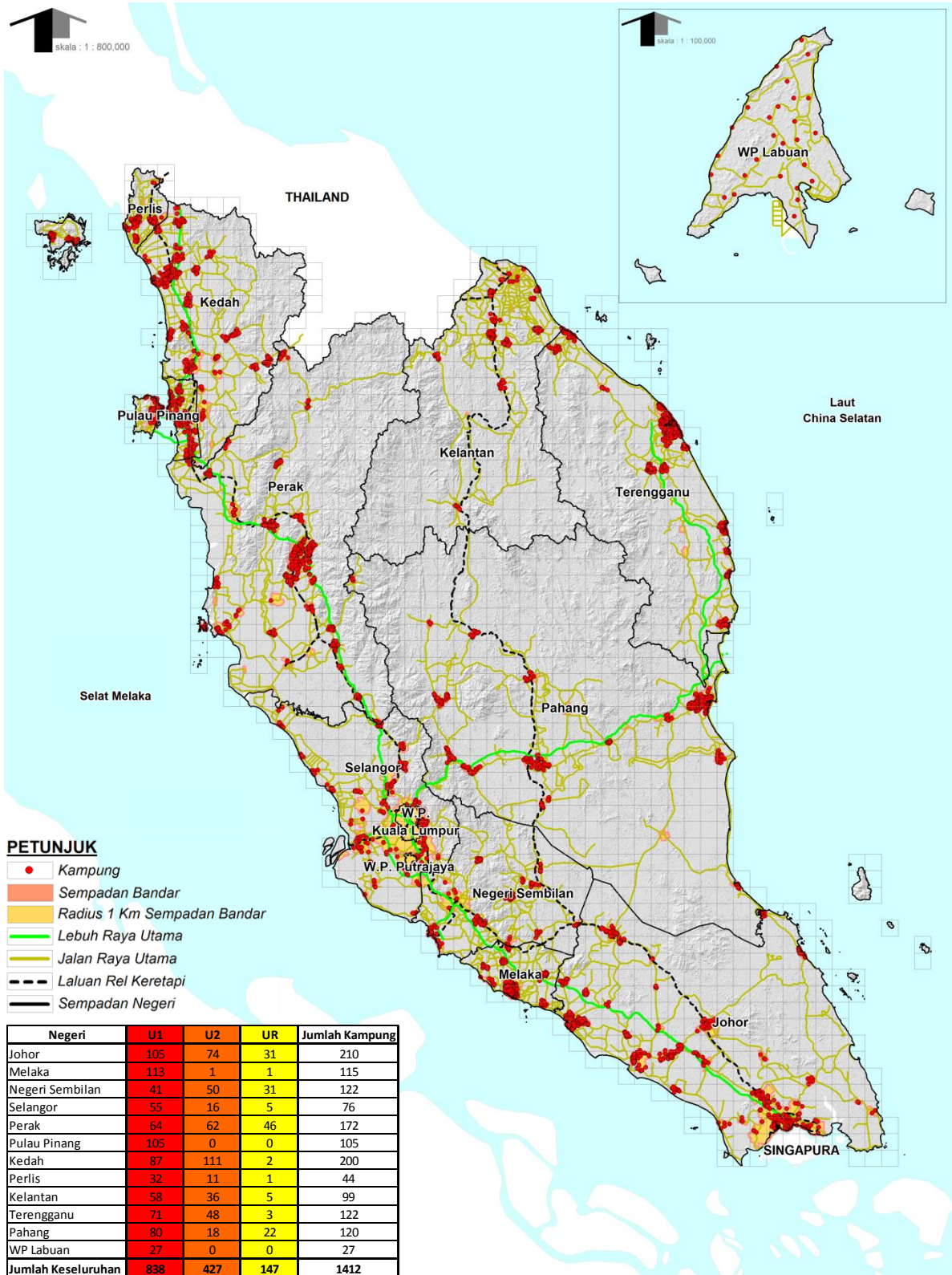
Mengawal pembangunan melalui RS, RT dan RKK

Guna tanah kawasan desa juga boleh dikawal melalui Rancangan Struktur (RS), Rancangan Tempatan (RT) dan Rancangan Kawasan Khas (RKK) yang mengutamakan aspek-aspek penting dalam perancangan pembangunan seperti mengekalkan kawasan perhutanan dan badan air, mengekalkan kawasan kampung tradisi, memastikan pembangunan adalah berdensiti rendah serta menghadkan pembangunan baru berskala besar yang bercanggah dengan imej desa. Ini adalah kerana rebakan perbandaran yang tidak terkawal berisiko untuk merubah suasana desa yang tenang dan harmoni kepada suasana bandar yang sibuk dan bermasalah seperti kesesakan lalu lintas, pencemaran udara, jenayah dan lain-lain. **Rajah 7.3** mengenal pasti sebanyak 1,412 kampung berpotensi mengalami rebakan bandar kerana terletak di dalam grid tipologi perbandaran seperti U1 dan U2 dan tipologi pinggir bandar UR, terletak di dalam sempadan bandar berdasarkan DPN 2 dan radius 1 km dari sempadan bandar (jarak 1 km diambil kerana berpotensi mengalami perluasan bandar di masa hadapan).

Langkah-langkah	Indikator Pelaksanaan	Fasa Pelaksanaan			Agensi Pelaksana	Agensi Pemantau
		*1	*2	*3		
DD1.3A: Menghadkan tukar guna tanah perhutanan dan pertanian kepada pembangunan lain.	<ul style="list-style-type: none"> Keluasan kawasan hutan dan pertanian yang dipelihara. 	√	√	√	<ul style="list-style-type: none"> PLANMalaysia @Negeri PBT 	<ul style="list-style-type: none"> PLANMalaysia @Negeri
Grid Tipologi						
U1 U2 UR RU R5 R6						
DD1.3B: Mengawal pembangunan melalui RS, RT, RKK.	<ul style="list-style-type: none"> Pematuhan zon pembangunan berdasarkan RT. 	√	√	√	<ul style="list-style-type: none"> PLANMalaysia @Negeri PBT 	<ul style="list-style-type: none"> PLANMalaysia @Negeri
Grid Tipologi						
U1 U2 UR RU R5 R6						

* Nota: Fasa 1 (Tahun 2017 – 2020), Fasa 2 (Tahun 2021 – 2025), Fasa 3 (Tahun 2026 – 2030)

Rajah 7.3 : Taburan Kampung Berpotensi Mengalami Rebakan Bandar

Sumber : DPF Desa Negara, 2016.

Strategi DD 1.4

Memelihara Kawasan Zon Penampakan Desa

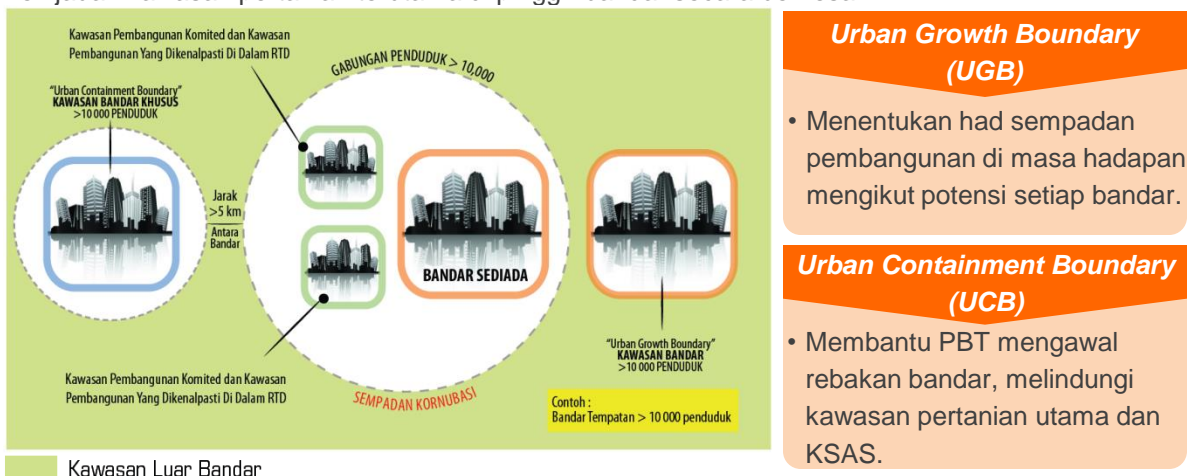
Kawasan desa yang didominasi guna tanah pertanian berperanan sebagai zon penampakan desa (Rajah 7.4). Sebahagian besar kawasan ini terletak antara kawasan perbandaran dan kawasan semula jadi yang dilihat boleh berfungsi sebagai zon penampakan atau 'green belt' kepada alam semula jadi daripada ancaman proses perbandaran atau rebakan bandar. Dasar dan strategi negara untuk mengutamakan sektor pertanian sebagai salah satu asas ekonomi strategik terutama di kawasan desa akan dapat mengekalkan imej kehijauan desa.

Membentuk kawasan pertanian sebagai zon penampakan desa

Kawasan pertanian subur terutama jelapang padi, Taman Kekal Pengeluaran Makanan (TKPM) dan Zon Industri Akuakultur (ZIA) perlu dipelihara. Selain bertujuan untuk memastikan sumber makanan berasaskan agro dapat dibekalkan secara berterusan, ianya mengukuhkan imej kehijauan desa. Kawasan pertanian kelapa sawit dan getah merupakan tanaman ikonik desa dan ianya membantu membentuk imej landskap lembut yang dominan. Kepelbagaian tanaman seperti buah-buahan melalui kaedah pengezonan akan dapat menonjolkan imej kehijauan dan identiti yang unik dan khusus mengikut wilayah dan kawasan desa.

Menerima pakai konsep Sempadan Pertumbuhan Bandar (UGB) dan Sempadan Pembendungan Bandar (UCB) untuk memelihara kawasan pertanian dan desa di pinggir dan bersempadan dengan bandar

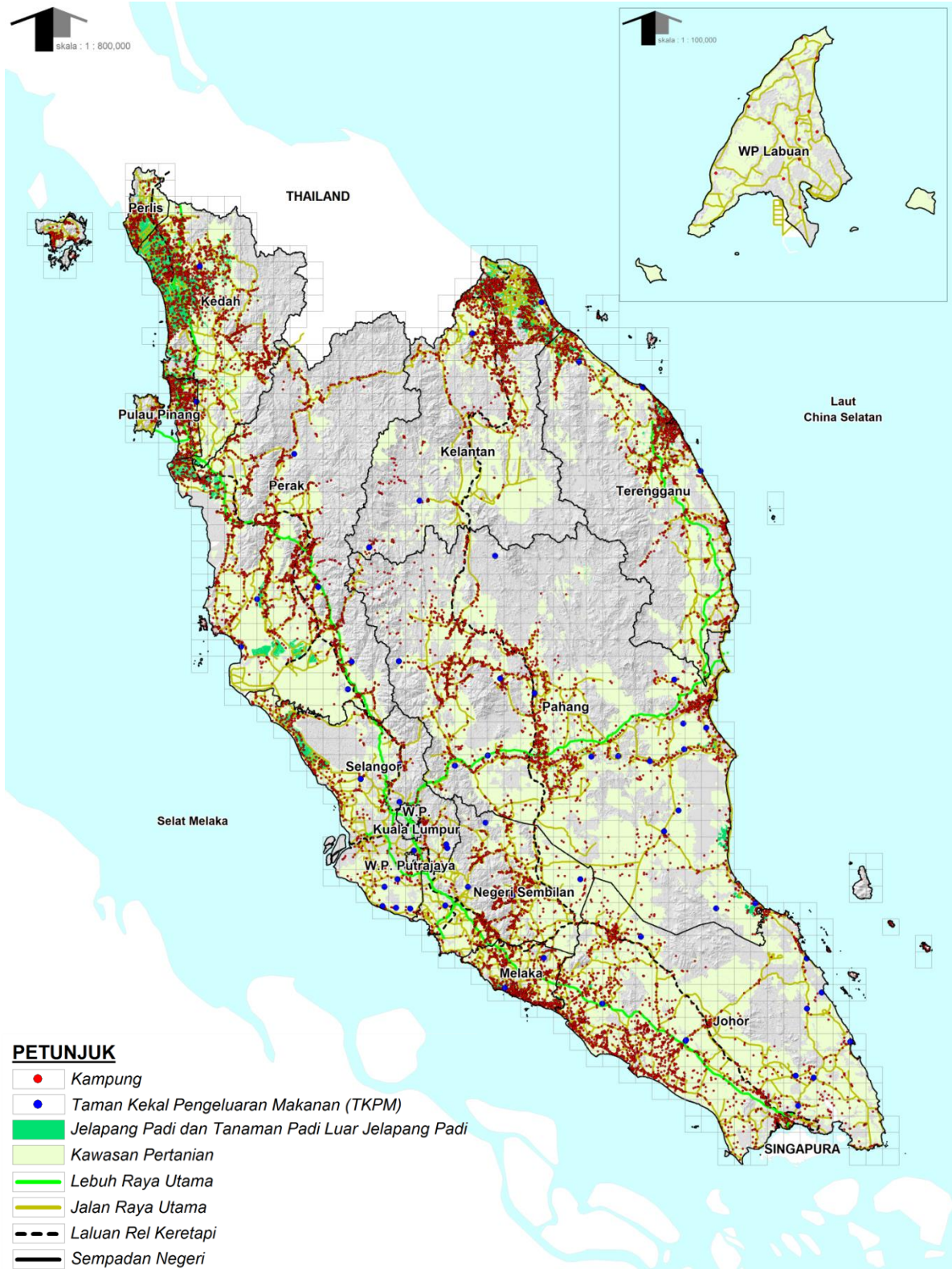
Rebakan bandar ke kawasan desa yang tidak terkawal memusnahkan persekitaran dan identiti desa. 58 peratus (58%) kampung berada dalam tipologi grid U1 dan U2 iaitu kawasan bandar yang mempunyai penduduk melebihi 10,000 orang. Kampung-kampung dalam kategori ini terdedah secara langsung kepada proses perbandaran dan memerlukan perancangan dan kaedah kawalan yang efektif bagi memastikan kampung ini tidak 'tenggelam' atau musnah dalam arus pembangunan serta hilang ciri-ciri kedesaannya. Oleh itu, pelaksanaan konsep penentuan had sempadan bandar yang telah dikenal pasti dalam Dasar Perbandaran Negara Kedua (DPN2) iaitu Sempadan Pertumbuhan Bandar / *Urban Growth Boundary (UGB)* dan Sempadan Pembendungan Bandar / *Urban Containment Boundary (UCB)* akan dapat memelihara kepentingan kawasan desa dan kehijauan kawasan pertanian terutama di pinggir bandar secara berkesan.

Contoh penggunaan sempadan pertumbuhan bandar dan sempadan pembendungan bandar

Sumber: Dasar Perbandaran Negara Kedua

Rajah 7.4: Zon Penampaan Desa

Sumber : DPF Desa Negara, 2016.

Langkah-langkah	Indikator Pelaksanaan	Fasa Pelaksanaan			Agensi Pelaksana	Agensi Pemantau
		*1	*2	*3		
<p>DD1.4A: Membentuk kawasan pertanian sebagai zon penampakan desa</p> <p>Grid Tipologi</p> <p>U1 U2 UR RU R5 R6</p>	<ul style="list-style-type: none"> Keluasan kawasan pertanian di UR dan RU yang dikekalkan. 	√	√	√	<ul style="list-style-type: none"> PBT PLANMalaysia @Negeri 	<ul style="list-style-type: none"> PLANMalaysia
<p>DD1.4B: Menerima pakai konsep Sempadan Pertumbuhan Bandar dan Sempadan Pembendungan Bandar untuk memelihara kawasan pertanian dan desa di pinggir dan bersempadan dengan bandar</p> <p>Grid Tipologi</p> <p>U1 U2 UR RU R5 R6</p>	<ul style="list-style-type: none"> Pengekalan semua kampung sedia ada di kawasan bandar dan pinggir bandar 	√	√	√	<ul style="list-style-type: none"> PBT PLANMalaysia @Negeri 	<ul style="list-style-type: none"> PLANMalaysia

* Nota: Fasa 1 (Tahun 2017 – 2020), Fasa 2 (Tahun 2021 – 2025), Fasa 3 (Tahun 2026 – 2030)

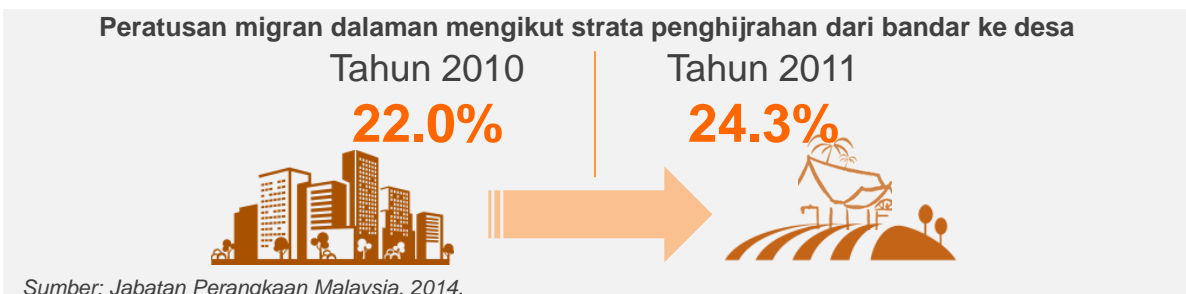
Strategi DD 1.5

Meningkatkan Kependudukan Desa Terutama Golongan Muda Dan Pesara Dari Bandar

Terdapat 7.5 peratus kampung dikenal pasti mempunyai tahap daya huni rendah terutama yang terletak di grid R5 dan R6 yang disebabkan oleh faktor-faktor berikut:

Keperluan untuk mengubah persepsi masyarakat amat penting untuk memberi gambaran bahawa desa mampu menyediakan peluang kerjaya dan kehidupan yang berkualiti kepada semua. Peluang kerjaya dan potensi ekonomi di desa tidaklah tertumpu kepada sektor pertanian semata-mata. Bagi kawasan desa yang terletak di pinggir bandar (grid UR dan RU), telah berlaku peningkatan penduduk dan ini dibuktikan berdasarkan maklumat Jabatan Perangkaan Malaysia. Peratusan migran dalaman mengikut strata yang melibatkan penghijrahan dari bandar ke desa merekodkan peningkatan dari tahun 2010 ke 2011. Rangkaian perhubungan yang semakin baik dan peningkatan pembangunan kawasan perumahan di pinggir bandar menjadi faktor menggalakkan trend penghijrahan masuk penduduk dari bandar ke desa.

Melalui pekan dan PPD yang aktif, golongan muda dan pesara mempunyai peluang menjana pendapatan lumayan melalui usaha dan kepakaran mereka. Seperti di bandar, masyarakat di desa juga memerlukan khidmat graduan seperti akauntan, sumber manusia, perundangan, jurutera, arkitek, pakar pemasaran, ICT, doktor pakar, doktor haiwan, doktor gigi, pakar insuran, kewangan, ahli sejarah dan karyawan, *chef* dan pengusaha *homestay*, restoran dan *resort* serta lain-lain. Kejayaan usahawan desa dalam pelbagai sektor boleh menjadi inspirasi kepada penduduk desa yang bercita-cita untuk menjadi usahawan yang berjaya. Antara tarikan pekan dan kampung yang berdaya huni ialah kos operasi dan kos kehidupan yang lebih rendah, persekitaran yang kurang tekanan dan jalinan perhubungan kepada pasaran yang baik (melalui jaringan teknologi atau hubungan jalan raya, kereta api dan kapal terbang), suasana desa yang aman dan indah, mempunyai peluang pekerjaan serta dilengkapi dengan kemudahan awam yang mudah sampai. Adanya kemudahan teknologi dan pasaran *online* yang luas hari ini, terdapat banyak aktiviti ekonomi di desa yang boleh menjangkau batas sempadan negeri dan antarabangsa.

Menggalakkan proses ‘kebangkitan semula desa’ (rural rebound) dan penyediaan perumahan baru berdensiti rendah yang mengekalkan ciri-ciri persekitaran kediaman desa

Strategi dan dasar pembangunan wilayah pertumbuhan seperti konurbasi perbandaran yang digubal di peringkat RFN ke-3, mampu memberi impak positif kepada kawasan desa terutama yang terletak di dalam wilayah konurbasi dan pinggirnya. Proses ‘Kebangkitan Semula Desa’ (*Rural Rebound*) ini dikesan berlaku melalui perubahan positif jumlah penduduk hasil daripada tren migrasi masuk penduduk bandar yang memilih kawasan desa sebagai tempat tinggal. Mereka ini terdiri dari pelbagai golongan seperti pesara, pekerja bandar, profesional, usahawan, perunding bebas, golongan yang menjadikan desa sebagai rumah kedua dan golongan yang tidak tertarik untuk menghuni di kawasan bandar. Peningkatan kecekapan rangkaian perhubungan antara bandar dan desa juga akan menggalakkan berlakunya proses ini. Potensi ini perlu dieksploit dengan membangunkan semula pekan-pekan kecil sedia ada serta kawasan kediaman yang lengkap dengan pelbagai infrastruktur dan kemudahan dalam suasana alam sekitar desa yang asli, tenang, nyaman dan berdensiti rendah. Kawasan berpotensi untuk digalakkan proses ‘Kebangkitan Semula Desa’ termasuklah kampung-kampung di grid UR dan RU (**Rajah 7.6**) terutama di koridor barat Semenanjung Malaysia dan mendapat manfaat daripada rangkaian lebuh raya dan pengangkutan rel.

Pembinaan rumah dalam petempatan desa perlulah jenis sesebuah bagi mengekalkan kepadatan penduduk terutama dalam grid RU dan R5. Pembangunan berbentuk teres / berkembar tidak dibenarkan di kawasan kampung dan lebih sesuai di kawasan pekan. PBT harus lebih peka dan tegas dalam meluluskan projek-projek perumahan terancang skala besar yang terletak berhampiran atau dalam kawasan kampung. Bagi individu atau pemaju yang ingin membangunkan rumah, ciri-ciri tradisional seperti penggunaan pintu dan tingkap kayu, anjung dan lain-lain elemen perlulah diterapkan. Daya kreativiti dan kesedaran yang tinggi oleh pemaju amatlah penting bagi melaksanakan strategi ini.

Contoh perumahan baru yang menerapkan ciri-ciri tradisional dan elemen kayu

Rajah 7.5: Proses Am Kebangkitan Semula Desa (*Rural Rebound*)

Faktor Berlaku ‘Rural Rebound’

- Masa ulang alik bandar – desa antara 45-90 minit
- Infrastruktur perhubungan efisien
- Perkhidmatan pengangkutan awam efisien
- Perkhidmatan internet yang laju
- Kemudahan awam dan asas desa yang lengkap
- Pekan yang menarik

Impak Positif ‘Rural Rebound’

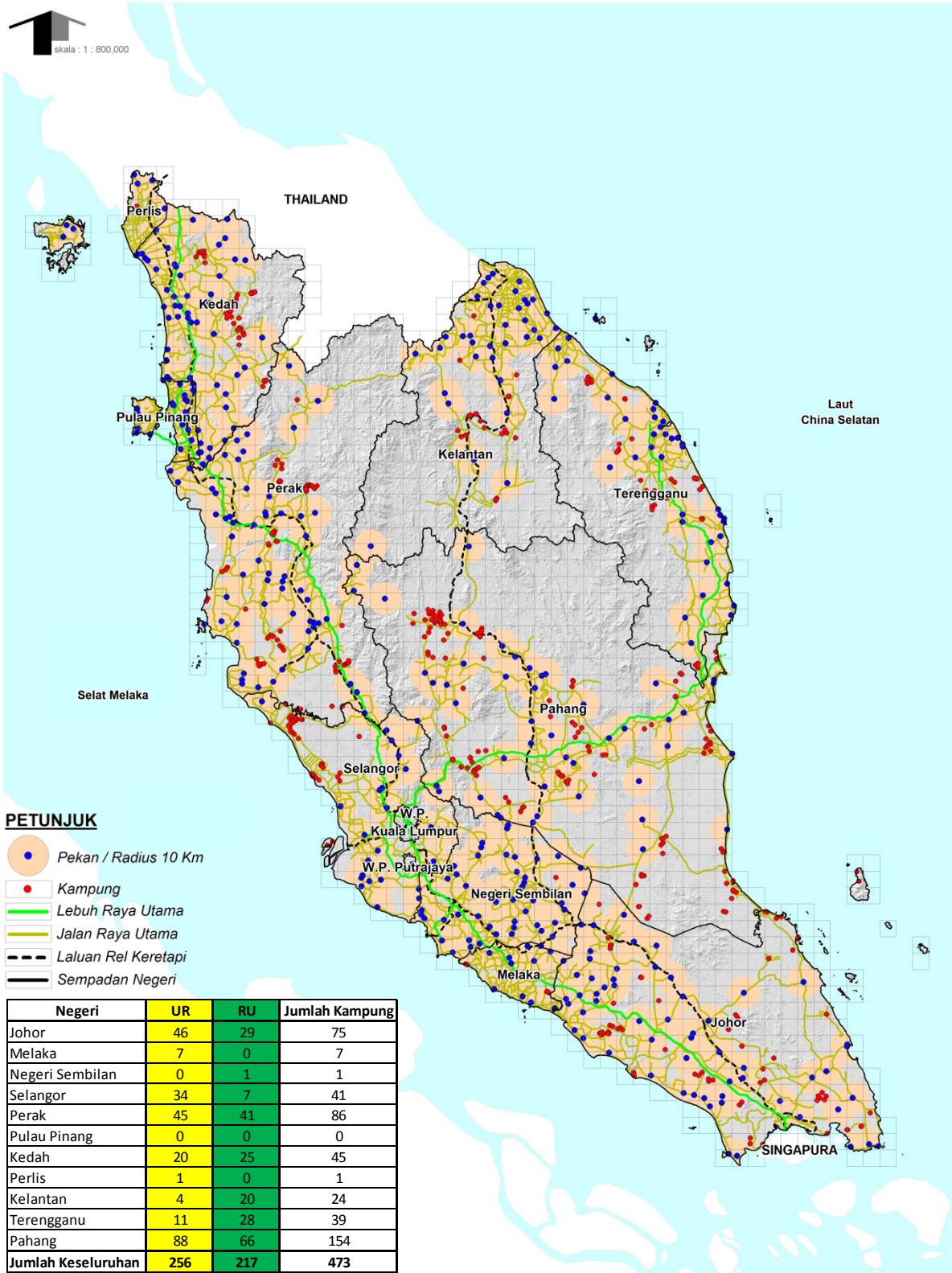
- Tren penghijrahan masuk penduduk ke desa
- Kawasan sasaran: kampung di dalam koridor barat Semenanjung Malaysia, pinggir konurbasi perbandaran dan pinggir bandar
- Pembangunan unit perumahan
- Menjana pembangunan aktiviti perniagaan dan perkhidmatan pekan.

Sumber: DPF Desa Negara, 2016.

Langkah-langkah	Indikator Pelaksanaan	Fasa Pelaksanaan			Agensi Pelaksana	Agensi Pemantau
		*1	*2	*3		
<p>DD1.5A: Menggalakkan proses ‘kebangkitan semula desa’ (<i>rural rebound</i>) dan penyediaan perumahan baru berdensiti rendah yang mengekalkan ciri-ciri persekitaran kediaman desa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Bilangan unit kediaman berdensiti rendah. 	√	√	√	<ul style="list-style-type: none"> • Pejabat Daerah dan Tanah • PBT • PLANMalaysia @Negeri • KKLW 	<ul style="list-style-type: none"> • PLANMalaysia @Negeri
<p>Grid Tipologi</p> <p>U1 U2 UR RU R5 R6</p>						

* Nota: Fasa 1 (Tahun 2017 – 2020), Fasa 2 (Tahun 2021 – 2025), Fasa 3 (Tahun 2026 – 2030)

Rajah 7.6 : Kawasan Berpotensi Proses Kebangkitan Semula Desa (*Rural Rebound*)

Sumber : DPF Desa Negara, 2016.

Nota : Semua kampung di Pulau Pinang dan WP Labuan tidak terlibat dalam Proses Kebangkitan Semula Desa.

Strategi DD 1.6

Mengurus Rumah Usang Bagi Meningkatkan Imej Dan Keindahan Desa

Terdapat rumah-rumah usang yang ditinggalkan di kawasan desa kerana ketiadaan pewaris. Sejumlah 43 grid yang mempunyai kekosongan melebihi 30 peratus. Sekiranya isu ini tidak diatasi segera, imej desa akan terjejas dan seterusnya, mengganggu kelancaran program dan aktiviti pembangunan di kawasan kampung berkenaan kerana kekurangan penduduk. Tren terkini adalah golongan tua menetap di rumah Melayu tradisional di desa dan apabila golongan tua meninggal dunia, rumah tradisional akan terbiar kosong tanpa penghuni dan akhirnya struktur rumah menjadi reput dan runtuh akibat serangan anai-anai dan faktor kelembapan.

Rumah usang harus diuruskan dengan baik kerana selain merosakkan imej dan persekitaran kampung, ia berpotensi untuk menjadi 'sarang' penagihan dadah sekiranya ditinggalkan dan tidak dihuni. Proses menguruskan rumah usang ditunjukkan seperti **Rajah 7.7**. Rumah usang dalam konteks DPF Desa adalah rumah yang mempunyai kecacatan yang boleh dilihat secara fizikal yang mana keadaan struktur dan elemen bangunan menjadi reput, berlumut, retak, bocor, patah atau hilang. Keadaan ini berlaku berdasarkan beberapa faktor seperti tiada penyelenggaraan secara berkala, pemilikan pewaris rumah, ekonomi pemilik rumah dan tiada kerja-kerja pembaikan atau pemuliharaan bangunan. Rumah usang boleh diklasifikasikan kepada 3 tahap keusangan iaitu Tahap 1 (Sedikit Usang), Tahap 2 (Sederhana Usang) dan Tahap 3 (Sangat Usang).

Kriteria Rumah Usang Mengikut Tahap Keusangan

TAHAP 1

- Kerosakan minor pada elemen bangunan (cat lusuh, bumbung bocor)
- Kelengkapan masih berfungsi (tandas, elektrik)
- Selamat untuk didiami

TAHAP 2

- Kerosakan major pada elemen bangunan (dinding reput, lantai retak)
- Sebahagian kelengkapan tidak berfungsi
- Tidak selesa untuk didiami

TAHAP 3

- Kerosakan major pada elemen bangunan
- Kerosakan struktur rumah
- Kelengkapan tidak berfungsi
- Tidak selamat untuk didiami

Mengenal pasti rumah usang dan membuat inventori mengikut tahap keusangan

JKKK boleh memainkan peranan dengan mengenal pasti rumah usang mengikut tahap keusangan serta membuat inventori bagi memudahkan permohonan bantuan pembaikan rumah dibuat kepada KKLW. Inventori yang mengandungi maklumat terperinci rumah-rumah usang termasuk nama pewaris boleh dirujuk untuk langkah pengurusan seterusnya, sama ada untuk proses baik pulih, perobohan dan lain-lain. Inventori data rumah usang dan rumah terbiar ini penting bagi memudahkan pihak KKLW mengagihkan peruntukan untuk pembaikan rumah kepada penduduk desa yang layak, terutama golongan tua dan uzur. Rumah yang tidak dihuni harus dikenal pasti dan waris pemilik rumah perlu dijejaki.

INVENTORI RUMAH USANG

- **Lokasi**
- **Tahap Keusangan:** Tahap 1 / Tahap 2 / Tahap 3
- **Jenis Rumah:** Rumah kampung tipikal / rumah tradisional
- **Nama Pemilik**
- **Status Penghunan:** Didiami / tidak didiami
- **Nama Pewaris (jika tidak didiami)**
- **Tahun Ditinggalkan (jika tidak didiami)**

Mengadakan program gotong-royong membaiki rumah usang

JKKK dengan kerjasama NGO juga boleh menganjurkan program gotong-royong bagi membaiki rumah penduduk yang usang terutamanya Tahap 1 dan Tahap 2. Pendekatan ini dilihat sebagai suatu langkah yang efektif bagi mempercepatkan proses pemulihan rumah yang melibatkan kerja pemulihan yang minor.

Membaik pulih rumah usang sebagai inap desa atau rumah sewa

Koperasi kampung boleh membaik pulih rumah usang dengan kebenaran waris pemilik. Unit-unit kediaman yang telah dibaik pulih boleh diurus dan dipromosi oleh pihak koperasi sebagai inap desa atau rumah sewa. Langkah ini dilihat dapat mewujudkan sumber pendapatan baru kepada koperasi dan waris pemilik rumah. Bagi rumah usang Tahap 3 yang memerlukan kerja-kerja pemulihan yang besar dan tiada waris yang ingin menuntut atau mendiami rumah tersebut dicadangkan untuk dirobohkan kerana merosakkan imej dan persekitaran kampung. Bahan binaan daripada rumah yang dirobohkan seperti kayu atau papan yang masih dalam keadaan baik boleh diguna semula. Selain itu, penduduk desa harus digalakkan untuk terlibat secara aktif dalam kerja-kerja pengindahan persekitaran kampung melalui penganjuran program gotong-royong secara berkala.

Rajah 7.7: Proses Menguruskan Rumah Usang

Sumber : DPF Desa Negara, 2016.

Langkah-langkah	Indikator Pelaksanaan	Fasa Pelaksanaan			Agensi Pelaksana	Agensi Pemantau
		*1	*2	*3		
DD1.6A: Mengenal pasti rumah usang dan membuat inventori mengikut tahap keusangan.	<ul style="list-style-type: none"> Jumlah kampung yang mempunyai inventori rumah usang. 	√	√	√	<ul style="list-style-type: none"> JKKK Pejabat Daerah dan Tanah PBT PLANMalaysia @Negeri 	<ul style="list-style-type: none"> PLANMalaysia @Negeri
Grid Tipologi						
U1 U2 UR RU R5 R6						
DD1.6B: Mengadakan program gotong-royong membaiki rumah usang.	<ul style="list-style-type: none"> Peratus penurunan jumlah rumah usang. 	√	√	√	<ul style="list-style-type: none"> JKKK Pejabat Daerah dan Tanah PBT 	<ul style="list-style-type: none"> PLANMalaysia @Negeri
Grid Tipologi						
U1 U2 UR RU R5 R6						
DD1.6C: Membaiki pulih rumah usang sebagai inap desa atau rumah sewa	<ul style="list-style-type: none"> Jumlah rumah usang dibaik pulih dan dibangunkan sebagai inap desa atau rumah sewa. 	√	√	√	<ul style="list-style-type: none"> JKKK Pejabat Daerah dan Tanah KKLW PBT 	<ul style="list-style-type: none"> PLANMalaysia @Negeri
Grid Tipologi						
U1 U2 UR RU R5 R6						

* Nota: Fasa 1 (Tahun 2017 – 2020), Fasa 2 (Tahun 2021 – 2025), Fasa 3 (Tahun 2026 – 2030)

PERNYATAAN DASAR DD 2

PEMELIHARAAN DAN PEMULIHARAAN WARISAN DESA

Corak petempatan kampung haruslah berkepadatan rendah, dibangunkan dengan mengambil kira corak fizikal desa dan seni bina bangunan setempat. Contohnya, rumah Melayu tradisional yang diperbuat daripada kayu mempunyai ciri-ciri reka bentuk yang unik dan tidak dapat dipisahkan dari imej desa yang ideal. Seseengah daripada bangunan ini masih tegap dan kukuh untuk didiami walaupun berusia lebih daripada 50 tahun. Walau bagaimanapun, terdapat rumah Melayu tradisional yang tidak diselenggara dengan baik sehingga mengundang banyak kerosakan seperti serangan anai-anai, pereputan struktur kayu, kebocoran bumbung, kelembapan dan faktor hakisan tanah. Rumah Melayu tradisional yang berkepentingan dari segi warisan seni bina perlu diberi galakan dalam usaha-usaha pemuliharaan.

Warisan ketara dan warisan tidak ketara yang terdapat di desa perlulah dipelihara bagi mengukuhkan jati diri rakyat serta menjana ekonomi negara. Pihak Kerajaan memberi penekanan kepada pembangunan budaya, seni dan warisan negara di kalangan generasi kini dan akan datang. Penekanan ini selaras dengan misi negara untuk membangunkan modal insan yang bukan sahaja berpengetahuan dan berdaya saing dari segi ekonomi, tetapi juga berketerampilan, progresif dan bernilai murni termasuk nilai budaya yang positif. Sehubungan itu, adalah wajar usaha-usaha ini dilaksanakan untuk memartabatkan budaya, kesenian dan warisan yang ada di desa.

DEFINISI WARISAN

WARISAN KETARA

WARISAN TIDAK KETARA

Sumber: Akta Warisan Kebangsaan, 2005.

- STRATEGI **DD 2.1** Memulihara Rumah Melayu Tradisional
- STRATEGI **DD 2.2** Menyemarakkan Industri Pembuatan Rumah Melayu Tradisional
- STRATEGI **DD 2.3** Meningkatkan Kesedaran Masyarakat Tentang Warisan Budaya
- STRATEGI **DD 2.4** Memartabatkan Warisan Kebangsaan Orang Hidup (WAKOH)

Perkaitan berdasarkan SDGs

Perkaitan berdasarkan RMKe-11

- 1** Memperkukuhkan inklusiviti ke arah masyarakat yang saksama
- 2** Meningkatkan kesejahteraan rakyat
- 3** Meningkatkan pembangunan modal insan untuk negara maju
- 4** Menuju ke arah pertumbuhan hijau bagi meningkatkan kemampanan dan daya tahan
- 5** Memperkukuh infrastruktur bagi menyokong pertumbuhan ekonomi
- 6** Merekayasa pertumbuhan ekonomi untuk peningkatan kemakmuran

Strategi DD 2.1

Memulihara Rumah Melayu Tradisional

Struktur binaan rumah Melayu tradisional di desa merupakan elemen fizikal yang paling ketara, terserlah dan sinonim dengan imej, identiti dan persekitaran desa. Jenis dan reka bentuk rumah Melayu tradisional berkait rapat dengan faktor-faktor seperti adaptasi terhadap iklim tropika, tahap kemahiran tukang rumah, tahap teknologi binaan pada masa tersebut, jenis bahan binaan yang digunakan, gaya seni bina tempatan serta gaya hidup dan citarasa individu pemilik rumah.

Rumah Melayu tradisional didefinisikan sebagai sebuah tempat kediaman tradisional yang dibina oleh penduduk etnik Melayu di Semenanjung Malaysia, Sumatera dan Borneo. Bentuk seni bina tradisional, seperti bumbung bersesuaian iklim tropika dan bahagian harmoni dengan unsur-unsur hiasan dianggap oleh tradisionalis masih mempunyai kaitan. Reka bentuk rumah Melayu tradisional merupakan suatu aset yang berharga kepada warisan seni bina Malaysia. **Rajah 7.8** menunjukkan taburan reka bentuk rumah Melayu di Semenanjung Malaysia. Di antara ciri-ciri rumah Melayu tradisional ialah penggunaan bahan kayu yang menyeluruh, bentuk bumbung yang curam, dibina atas tiang, mempunyai tangga, tingkap, pintu, anjung dan bilik-bilik yang dibahagikan serta dihiasi dengan pelbagai hiasan dan ukiran kayu. Selain daripada seni binanya yang mesra alam, rumah Melayu tradisional mempunyai keunikan dan kesenian kerja-kerja pertukangan kayu yang tinggi berbanding dengan rumah moden masa kini. Ini adalah antara identiti kampung yang harus dikekalkan dan ditonjolkan.

Seni Bina Rumah Tradisional Melayu

Rumah Minangkabau

Rumah Limas Johor

Rumah Limas Terengganu

Rumah Kutai Perak

Rumah Melayu Melaka

Rumah Serambi Pahang

Keunikan reka bentuk tangga rumah tradisional Melayu Melaka

Menyediakan inventori rumah Melayu tradisional

Satu pangkalan data inventori rumah Melayu tradisional perlu diwujudkan bagi memudahkan penyelidikan, penyelenggaraan, semakan dan dokumentasi. Inventori rumah Melayu tradisional adalah suatu proses yang berterusan dan perlu dikemas kini dari masa ke semasa agar rumah Melayu tradisional dapat dipelihara. Inventori rumah Melayu tradisional boleh dilakukan dengan kerjasama institusi pengajian tinggi awam (IPTA).

INVENTORI RUMAH MELAYU TRADISIONAL

- Dilaksanakan berdasarkan tinjauan di kawasan desa yang berpotensi.
- Senarai bangunan warisan di bawah PBT
- Semakan senarai lukisan terukur di IPTA
- Bahan penyelidikan seni bina rumah Melayu tradisional

Skim dana penyelidikan perlu diperuntukkan oleh pihak Kerajaan dalam menjalankan kajian lapangan rumah-rumah Melayu tradisional yang terdapat di kebanyakan desa di Malaysia. Kajian ini sangat penting bagi mendapatkan maklumat latar belakang sejarah, tarikh pembinaan, pemilihan dahulu dan semasa, keadaan bangunan, jenis kerosakan, bahan binaan dan elemen seni bina. Kajian ini dilakukan secara berperingkat mengikut negeri-negeri di Malaysia. Lukisan terukur juga perlu disediakan bagi tujuan memudahkan kerja-kerja pemuliharaan dijalankan. Selain itu, kerja-kerja pembaikan dan pemuliharaan rumah Melayu tradisional memakan masa dan perlu direkod serta didokumentasikan sebagai rujukan di masa hadapan. Kerja-kerja mendokumentasi ini boleh dilakukan dalam bentuk foto, laporan dan video. Bantuan daripada pihak Kerajaan untuk membiayai mana-mana projek pemuliharaan rumah Melayu tradisional diperlukan dalam usaha membantu pemilik rumah mengekalkan seni bina Melayu di kawasan desa.

Mewartakan rumah Melayu tradisional terpilih di bawah Akta Warisan Kebangsaan 2005 atau Enakmen Negeri

Rumah Melayu tradisional yang mempunyai nilai sejarah, seni bina dan kebudayaan yang tinggi boleh dicalon untuk diwartakan sebagai bangunan Warisan ataupun Warisan Kebangsaan di bawah Jabatan Warisan Negara. Kesan daripada pewartaan sesuatu bangunan termasuk rumah Melayu tradisional dapat menjamin usaha-usaha pemeliharaan dan pemuliharaan dengan peruntukan pembiayaan khas.

Langkah-langkah	Indikator Pelaksanaan	Fasa Pelaksanaan			Agensi Pelaksana	Agensi Pemantau
		*1	*2	*3		
DD2.1A: Menyediakan inventori rumah Melayu tradisional.	<ul style="list-style-type: none"> Bilangan rumah Melayu tradisional yang diinventori. 	√	√	√	<ul style="list-style-type: none"> JKKK Pejabat Daerah dan Tanah PBT Kementerian Pelancongan dan Kebudayaan Jabatan Warisan Negara IPTA 	<ul style="list-style-type: none"> Jabatan Warisan Negara
Grid Tipologi						
U1 U2 UR RU R5 R6						
DD2.1B: Mewartakan rumah Melayu tradisional terpilih di bawah Akta Warisan Kebangsaan 2005 atau Enakmen Negeri.	<ul style="list-style-type: none"> Bilangan rumah Melayu yang diwartakan di bawah Akta Warisan Kebangsaan 2005 atau Enakmen Negeri. 	√	√	√	<ul style="list-style-type: none"> Kementerian Pelancongan dan Kebudayaan Jabatan Warisan Negara Pihak Kerajaan Negeri 	<ul style="list-style-type: none"> Jabatan Warisan Negara
Grid Tipologi						
U1 U2 UR RU R5 R6						

* Nota: Fasa 1 (Tahun 2017 – 2020), Fasa 2 (Tahun 2021 – 2025), Fasa 3 (Tahun 2026 – 2030)

Rajah 7.8: Taburan Reka Bentuk Rumah Tradisional Mengikut Negeri

1
Rumah Pn. Rohani Saleh,
Kampung Pauh,
Mukim Sanglang, Perlis.

2
Rumah En. Muhamad Noor Ariffin,
Kampung Sematang Pukang,
Alor Setar, Kedah

3
Rumah En. Yaakob Che Man, Kg.
Pokok Tampang,
Tasik Gelugor, Pulau Pinang

4
Rumah Kutai, Pasir Salak,
Perak

5
Rumah Bugis,
Kuala Selangor, Selangor

6
Rumah En. Abdul Karim
Minhad, Kg Tanjung
Limau Purut, Tanjung
Ipoh, Negeri Sembilan

7
Rumah Pn. Timah Said,
Jalan Kesang, Selandar,
Melaka

11
Rumah Tiang 12,
Kelantan

10
Rumah Tn. Hj. Awang,
Chukai, Kemaman,
Terengganu

10
Jubin bumbung jenis Singgora di
Songkhla banyak digunakan di
Kelantan dan Terengganu

9
Rumah Serambi,
Pahang

8
Rumah Pn. Junaidah
Omar, Kampung Parit
Pecah Darat, Muar, Johor

Sumber: DPF Desa Negara, 2016.

Strategi DD 2.2

Menyemarakkan Industri Pembuatan Rumah Melayu Tradisional

Pembinaan rumah Melayu tradisional melibatkan banyak tukang seperti tukang kayu, pengukir kayu, tukang bumbung, pembuat genting atap singgora dan penganyam buluh kelerai. Kebanyakan tukang-tukang ini mewarisi seni pertukangan dan pembuatan daripada generasi terdahulu. Rumah Melayu tradisional menggunakan banyak bahan kayu yang mudah didapati di negara ini sungguhpun harganya lebih tinggi berbanding dengan bahan binaan lain seperti batu-bata, simen, konkrit dan buluh. Memandangkan tidak banyak permintaan membina rumah Melayu tradisional di desa masa kini, tukang rumah dan pembuat genting atap singgora akan semakin pupus. Kemahiran yang mereka miliki tidak dapat diwarisi oleh generasi akan datang.

Mempelbagaikan latihan kemahiran membuat rumah Melayu tradisional kepada generasi muda

Agensi kerajaan dengan kerjasama institusi latihan dan kolej kemahiran seperti Kolej Vokasional, Giat MARA, Kolej Komuniti atau Pusat Latihan Perindustrian boleh menawarkan kursus-kursus atau bengkel kemahiran yang berkaitan dengan pembinaan rumah Melayu tradisional termasuk seni pertukangan, ukiran kayu, pemasangan pelbagai jenis bumbung seperti atap nipah, genting atap singgora, jubin tanah liat dan kepingan kayu belian. Tenaga pengajar haruslah terdiri daripada mereka yang mempunyai kepakaran dan kemahiran dalam bidang pertukangan rumah Melayu tradisional.

Membantu mempromosi dan memasarkan produk binaan

Kebanyakan bahan binaan rumah Melayu tradisional diusahakan secara kecil-kecilan (*cottage industry*) seperti buluh kelerai, genting atap singgora, atap nipah, ukiran kayu dan buluh. Oleh kerana permintaan yang kurang dalam industri pembinaan rumah tradisional, pengeluaran produk binaan ini adalah terhad. Pihak kerajaan melalui agensi MARA, FELDA, CIDB dan PBT boleh membantu mempromosi dan memasarkan produk binaan kepada pemaju yang ingin menerapkan warisan seni bina Melayu dalam pembangunan hotel, resort, taman tema dan chalet mereka.

Peserta Program Kembara kraf Ukiran Kayu di Kampung Raja, Besut Terengganu menghasilkan motif ukiran kayu.

Mengadakan program kesedaran untuk memartabatkan nilai estetik reka bentuk tradisional rumah Melayu

Peningkatan kesedaran penduduk desa terhadap nilai estetik reka bentuk rumah kampung tradisional adalah penting kerana ini akan menjadikan mereka lebih berhati-hati dalam sebarang aktiviti pengubahsuaian rumah. Satu program kesedaran mengenai nilai warisan rumah kampung tradisional yang mempamerkan susur galur rakyat Malaysia dan memartabatkan nilai estetik reka bentuk rumah tradisional ini perlu dijalankan. Projek perumahan yang terletak berhampiran pekan dan kampung perlu dikawal agar ciri-ciri desa masih dapat dikekalkan.

Langkah-langkah	Indikator Pelaksanaan	Fasa Pelaksanaan			Agensi Pelaksana	Agensi Pemantau
		*1	*2	*3		
DD2.2A: Mempelbagaikan latihan kemahiran membuat rumah Melayu tradisional kepada generasi muda.	<ul style="list-style-type: none"> Bilangan tukang rumah dan pembuat rumah Melayu tradisional yang memberi latihan di kolej dan pusat latihan. 	√	√	√	<ul style="list-style-type: none"> Institusi Latihan Perindustrian Jabatan Tenaga Manusia (JTM) Jabatan Warisan Negara Pejabat Daerah dan Tanah PLANMalaysia@Negeri Kementerian Pelancongan dan Kebudayaan 	<ul style="list-style-type: none"> KKLW Jabatan Warisan Negara
Grid Tipologi U1 U2 UR RU R5 R6						
DD2.2B: Membantu mempromosi dan memasar produk binaan	<ul style="list-style-type: none"> Bilangan jenis produk binaan yang dibangun dan dipasarkan. 	√	√	√	<ul style="list-style-type: none"> Institusi Latihan Perindustrian Jabatan Tenaga Manusia (JTM) Jabatan Warisan Negara Pejabat Daerah dan Tanah PBT Kementerian Pelancongan dan Kebudayaan 	<ul style="list-style-type: none"> KKLW Jabatan Warisan Negara
Grid Tipologi U1 U2 UR RU R5 R6						
DD2.2C: Mengadakan program kesedaran untuk memartabatkan nilai estetik reka bentuk tradisional rumah Melayu.	<ul style="list-style-type: none"> Bilangan penganjuran program kesedaran mengenai seni bina dan reka bentuk rumah tradisional. 	√	√	√	<ul style="list-style-type: none"> Jabatan Warisan Negara Pejabat Daerah dan Tanah PBT Kementerian Pelancongan dan Kebudayaan 	<ul style="list-style-type: none"> KKLW Jabatan Warisan Negara
Grid Tipologi U1 U2 UR RU R5 R6						

* Nota: Fasa 1 (Tahun 2017 – 2020), Fasa 2 (Tahun 2021 – 2025), Fasa 3 (Tahun 2026 – 2030)

Strategi DD 2.3

Meningkatkan Kesedaran Masyarakat Tentang Warisan Budaya

Kesedaran masyarakat desa tentang kepentingan pemeliharaan dan pemuliharaan warisan budaya masih rendah. Generasi muda kurang mengenali warisan budaya sendiri. Hal ini disebabkan oleh pengaruh modenisasi dan ledakan teknologi maklumat yang merubah gaya hidup dan nilai-nilai warisan masyarakat desa. Melalui usaha dan peranan Kementerian Pelancongan dan Kebudayaan, program dan aktiviti warisan budaya perlu diwujudkan di kalangan masyarakat desa dan penglibatan golongan muda perlu digalakkan.

Menganjurkan program-program warisan budaya

Bagi menarik minat pelbagai lapisan masyarakat terhadap warisan budaya, penganjuran program-program seni oleh agensi kerajaan seperti karnival, minggu seni, festival, pesta, forum dan lain-lain dapat menghidupkan semangat kecintaan terhadap warisan. Manakala rumah inap desa boleh dijadikan sebagai tempat pilihan mengadakan mesyuarat, seminar, konvensyen atau bengkel berbanding hotel-hotel di bandar. Program-program seni ini dapat memantapkan usaha kerajaan dalam memulihara, mengekal, mengembang dan menyemarakkan seni budaya warisan bangsa.

Memberi latihan seni budaya kepada generasi muda

Seni pada asasnya adalah kreatif dan imaginatif. Apabila seni dan budaya digabungkan, ianya membawa maksud kreativiti dan imaginatif dalam amalan kehidupan manusia termasuk komunikasi, agama, adat resam dan pemikiran. Latihan seni budaya boleh diberikan secara formal atau tidak formal sama ada di peringkat sekolah ataupun universiti. Pelajar yang tamat pengajian seni budaya sepatutnya diberikan galakan dan peluang pekerjaan atau perniagaan dalam bidang warisan budaya. Penubuhan kelab-kelab kebudayaan dan kesenian di peringkat sekolah, universiti mahupun desa adalah suatu langkah yang bijak kerana ianya merupakan medan manifestasi seni bagi setiap lapisan masyarakat menimba ilmu, menonjolkan bakat dan membantu mengembangkan seni budaya dan warisan. Ia juga dilihat merakyatkan seni budaya dan warisan serta membantu melahirkan rakyat Malaysia yang berkebolehan, berdaya saing dalam mempertingkatkan pembangunan dan mutu warisan budaya. Penganjuran lawatan akademik ke beberapa buah negara.

Langkah-langkah	Indikator Pelaksanaan	Fasa Pelaksanaan			Agensi Pelaksana	Agensi Pemantau
		*1	*2	*3		
DD2.3A: Menganjurkan program-program warisan budaya.	<ul style="list-style-type: none"> Bilangan penganjuran program warisan budaya di peringkat kebangsaan dan antarabangsa 	√	√	√	<ul style="list-style-type: none"> Jabatan Warisan Negara Jabatan Kebudayaan Keseniaan Negara Pejabat Daerah dan Tanah PBT KKLW JKKK 	<ul style="list-style-type: none"> Kementerian Pelancongan dan Kebudayaan KKLW
Grid Tipologi						
U1 U2 UR RU R5 R6						
DD2.3B: Memberi latihan seni budaya kepada generasi muda.	<ul style="list-style-type: none"> Bilangan penawaran latihan seni budaya oleh agensi kerajaan. 	√	√	√	<ul style="list-style-type: none"> Jabatan Warisan Negara Jabatan Kebudayaan Keseniaan Negara Kementerian Pelancongan dan Kebudayaan Kementerian Pengajian Tinggi Kementerian Pendidikan 	<ul style="list-style-type: none"> Kementerian Pelancongan dan Kebudayaan KKLW
Grid Tipologi						
U1 U2 UR RU R5 R6						

* Nota: Fasa 1 (Tahun 2017 – 2020), Fasa 2 (Tahun 2021 – 2025), Fasa 3 (Tahun 2026 – 2030)

Strategi DD 2.4

Memartabatkan Warisan Kebangsaan Orang Hidup (WAKOH)

WAKOH terdiri daripada pelbagai latar belakang kemahiran dan ketokohan dalam bidang seni budaya. Di bawah Akta Warisan Kebangsaan 2005 (Akta 645), Kerajaan telah mengiktiraf beberapa tokoh yang terbabit dalam seni budaya sebagai WAKOH. Ia merupakan satu cara menghargai jasa dan kepakaran mereka kerana memartabatkan kesenian dan kebudayaan negara. Sebagai tanda penghargaan, pihak Kerajaan memberikan sumbangan kewangan dan kemudahan kesihatan kepada WAKOH tersebut. Mereka turut mengajar generasi muda selain menyertai mana-mana program warisan yang dianjurkan oleh agensi kerajaan dan swasta. Tokoh Orang Hidup juga boleh dijadikan sebagai tarikan pelancong kerana mereka dapat mempertontonkan kemahiran dan pengalaman mereka.

Memberi bantuan kebajikan kepada WAKOH

Selain daripada sumbangan kewangan dan kemudahan kesihatan yang diberikan oleh pihak Kerajaan kepada WAKOH, beberapa insentif yang lebih menarik perlu diwujudkan seperti gaji dan elaun bulanan, tempat mengajar atau bengkel latihan yang tetap, bantuan perkakasan dan kemudahan menganjurkan pameran.

Menjadikan WAKOH sebagai tenaga pengajar di IPTA dan Inap Desa

Bagi berkongsi kemahiran dan pengalaman, WAKOH boleh diambil sebagai tenaga pengajar di mana-mana agensi latihan seni budaya atau institusi pengajian tinggi dengan bayaran gaji dan elaun yang berpatutan. WAKOH juga dapat memperkasakan industri inap desa dengan melibatkan diri dalam penganjuran program dan aktiviti warisan yang berkaitan dengan ketokohan dan kemahiran mereka seperti kelas masakan, permainan tradisi, perubatan tradisional, seni persembahan, festival makanan, ekspo dan pameran di desa-desa terpilih.

Menerbitkan buku tentang WAKOH

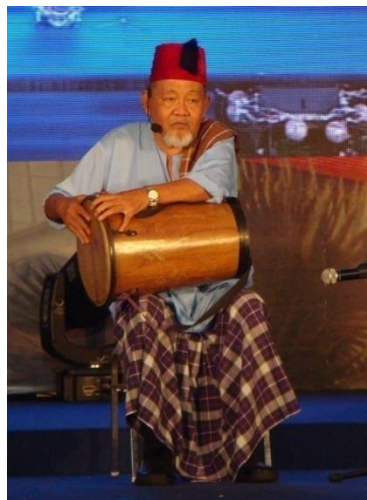
Selain daripada itu, ketokohan, kemahiran dan pengalaman yang dimiliki oleh WAKOH perlu dikongsi dengan setiap lapisan masyarakat melalui penerbitan buku agar generasi muda dapat mengetahui dan mempelajari kehebatan penggiat seni budaya negara. Buku ini juga boleh dijadikan sebahagian daripada koleksi buku teks di samping bahan rujukan kepada penyelidik seni budaya. Sehingga 2015, terdapat 21 WAKOH dari pelbagai bidang seni budaya (**Jadual 7.1**).

Mendaftarkan mana-mana individu berpotensi di setiap negeri sebagai WAKOH baru di bawah Akta Warisan Kebangsaan 2005

Pihak JKKK dan Pejabat Daerah dan Tanah perlu mengenal pasti individu-individu yang mempunyai keunikan dan boleh diiktiraf sebagai WAKOH kepada Jabatan Warisan Negara. Ini penting bagi memastikan kemahiran yang diperolehi oleh mereka dapat diwariskan kepada generasi muda.

Puan Vatsale A/P G.R. Kurup (kiri), terkenal sebagai penari, koreografer, pengarah artistik persembahan tarian klasik India yang dikenali sebagai Bharatanatyam

Tuan Hj. Ali Badron Sabor, tokoh seni penglipur lara yang terkenal bukan sahaja di Malaysia malah pada peringkat Nusantara telah meninggal dunia pada Februari 2014 di Batu Pahat

Maznah Anak Unyan, penggiat seni origami masyarakat orang asli Mah Meri di Pulau Carey iaitu suku kaum daripada pecahan bangsa Senoi

Jadual 7.1: Senarai Nama WAKOH Yang Didaftarkan Sehingga Tahun 2015

Bil.	Nama	Bidang Ketokohan Dalam Seni Budaya
1.	*Encik Mohd. Bahroodin Ahmad	Penggiat Bangsawan, Boria, Ronggeng & Kebudayaan Baba Nyonya Pulau Pinang
2.	*Tuan Hj. Abu Bakar Jaafar	Penggiat Boria, Pulau Pinang
3.	*Encik Tan Hoi Song	Pencipta dan Penggiat “24 Gendang Perayaan”
4.	*Tuan Hj. Ali Badron Sabor (Johor)	Penglipur Lara
5.	Puan Losimin Majanil	Penggiat Seni dan Budaya Kadazan Dusun (Bobohizan), Sabah
6.	Puan Vatsale A/P G.R. Kurup (Selangor)	Penggiat Tarian Klasik Bharathanatyam
7.	Tan Sri Ahmad Othman Merican (Pulau Pinang)	Penggiat Muzik
8.	*Puan Mek Jah Deris (Terengganu)	Penggiat Teater Tradisional Mak Yong
9.	Puan Jati a/k Ju	Penggiat Seni Tenunan Ikat Pua Kumbu Masyarakat Iban, Sarawak
10.	Puan Intan Sulga Binti Kk Tiring	Penari Tarian Tradisional Suku Kaum Bajau Laut, Sabah
11.	Encik Eyo Hock Seng (Kelantan)	Tok Dalang Wayang Kulit
12.	*Puan Nyonya Tan Abdullah	Penyanyi Dondang Sayang
13.	Encik Kumaresan Karthigesu	Penggiat Seni Muzik Sitar
14.	Datuk Mohd Nor Khalid (Perak)	Kartunis (Lat)
15.	Encik Ramli Ibrahim	Penari Tarian Klasik India, Tarian Balet Klasik dan Tarian Moden
16.	*Encik Siri Neng Buah (Terengganu)	Penggiat dan Pakar Rujuk Adat Budaya
17.	Encik Mathew Ngau Jau	Penggiat Muzik Sape
18.	Puan Maznah Anak Unyan	Penggiat Anyaman Kraftangan Tradisional Orang Asli
19.	Encik Romli Mahamud	Awang Batil Gendang Terinai
20.	Dato’ Aripin Said	Penggiat Lagu Rakyat
21.	Encik Saad Bin Taib	Penggiat Seni Persembahan Mek Mulung

*Nota: Telah meninggal dunia

Sumber: Jabatan Warisan Negara, 2015.

Langkah-langkah	Indikator Pelaksanaan	Fasa Pelaksanaan			Agensi Pelaksana	Agensi Pemantau
		*1	*2	*3		
<p>DD2.4A: Memberi bantuan kebajikan kepada WAKOH.</p> <p>Grid Tipologi</p> <p>U1 U2 UR RU R5 R6</p>	<ul style="list-style-type: none"> Bilangan jenis bantuan kebajikan dan kemudahan yang diberikan kepada WAKOH. 	√	√	√	<ul style="list-style-type: none"> Jabatan Warisan Negara Kementerian Pelancongan dan Kebudayaan 	<ul style="list-style-type: none"> Jabatan Warisan Negara
<p>DD2.4B: Menjadikan WAKOH sebagai tenaga pengajar di IPTA dan Inap Desa.</p> <p>Grid Tipologi</p> <p>U1 U2 UR RU R5 R6</p>	<ul style="list-style-type: none"> Bilangan WAKOH yang menjadi tenaga pengajar 	√	√	√	<ul style="list-style-type: none"> Jabatan Warisan Negara Kementerian Pelancongan dan Kebudayaan Kementerian Pengajian Tinggi Kementerian Pendidikan Perbadanan Kemajuan Kraftangan Malaysia Kraftangan Malaysia JKKK 	<ul style="list-style-type: none"> Kementerian Pelancongan dan Kebudayaan Kementerian Pengajian Tinggi
<p>DD2.4C: Menerbitkan buku tentang WAKOH.</p> <p>Grid Tipologi</p> <p>U1 U2 UR RU R5 R6</p>	<ul style="list-style-type: none"> Bilangan buku tentang WAKOH yang diterbitkan. 	√	√	√	<ul style="list-style-type: none"> Jabatan Warisan Negara Dewan Bahasa dan Pustaka 	<ul style="list-style-type: none"> Jabatan Warisan Negara
<p>DD2.4D: Mendaftarkan mana-mana individu berpotensi di setiap negeri sebagai WAKOH baharu di bawah Akta Warisan Kebangsaan 2005.</p> <p>Grid Tipologi</p> <p>U1 U2 UR RU R5 R6</p>	<ul style="list-style-type: none"> Bilangan WAKOH baharu di setiap negeri. 	√	√	√	<ul style="list-style-type: none"> Jabatan Warisan Negara JKKK Pejabat Daerah dan Tanah 	<ul style="list-style-type: none"> Jabatan Warisan Negara

* Nota: Fasa 1 (Tahun 2017 – 2020), Fasa 2 (Tahun 2021 – 2025), Fasa 3 (Tahun 2026 – 2030)

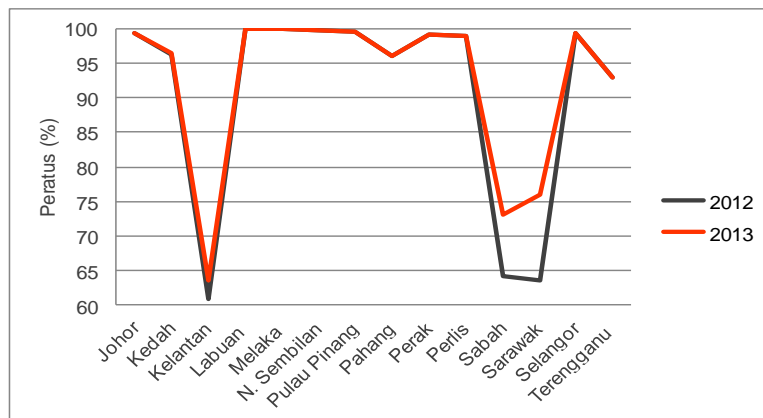
PERNYATAAN DASAR DD 3

PENINGKATAN INFRASTRUKTUR YANG EFISIEN

Kemudahan infrastruktur dan utiliti seperti bekalan air bersih, elektrik dan komunikasi merupakan keperluan setiap penduduk sama ada di desa atau di bandar. Walaupun hampir keseluruhan kawasan kajian kini menikmati bekalan air bersih dan elektrik, terdapat juga penduduk di pedalaman termasuk perkampungan Orang Asli yang belum menikmati bekalan sepenuhnya.

Bekalan air yang terawat kini telah disediakan melebihi 95 peratus kecuali Negeri Kelantan. Berdasarkan Rancangan Malaysia Ke-11, Kerajaan telah menasaskan 90,000 unit rumah di seluruh negara akan mendapat bekalan air terawat. Sementara itu, bekalan elektrik 24 jam kini juga disediakan secara menyeluruh di semua negeri. RMKe-11 menasaskan 36,800 unit rumah akan mendapat bekalan elektrik 24 jam.

Peratusan bekalan air di kawasan desa tahun 2012 dan 2013

Sumber: Suruhanjaya Perkhidmatan Air Negara (SPAN), 2015.

Telekomunikasi dan ICT kini memainkan peranan penting terhadap pembangunan sosial dan ekonomi desa seperti yang sering ditekankan oleh pelbagai pihak. Dari segi infrastruktur digital, jalur-lebar berkelajuan tinggi merupakan pemboleh yang penting untuk menyokong pertumbuhan semua sektor dalam ekonomi. Di peringkat negara, ICT dipertengahan sebagai asas kepada ekonomi pengetahuan (*knowledge economy*). RMKe-11 akan memberi penekanan dalam memacu ICT dalam ekonomi berasaskan pengetahuan melalui inovasi dan produktiviti bagi meningkatkan daya saing dan penciptaan kekayaan.

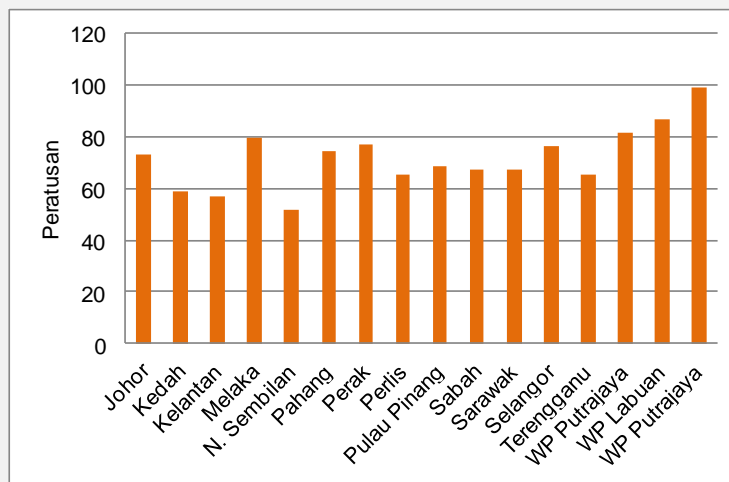
Kesamaan digital dan ICT mampan adalah antara penyumbang utama terhadap pembangunan sosial serta ekonomi desa. Berdasarkan SKMM, penyediaan prasarana telekomunikasi / ICT di desa masih di tahap rendah. Kadar penembusan untuk kawasan desa adalah 24.2 peratus dan di bandar adalah 75.8 peratus bagi tahun 2012. Selepas tahun 2012, tiada rekod dari SKMM yang membezakan bandar dan desa. Pihak SKMM telah menyediakan prasarana di kawasan desa melalui inisiatif Pemberian Perkhidmatan Sejangat (PPS) atau *Universal Service Provider (USP)* yang meliputi perkhidmatan talian tetap dan mudah alih.

Kadar penembusan jalur lebar di bandar dan desa

Sumber: Suruhanjaya Komunikasi dan Multimedia Malaysia, 2012.

Kadar penembusan jalur lebar per 100 rumah (suku keempat 2014) mengikut negeri

Sumber: Laporan Tahunan SKMM Q4, 2014.

Pelupusan sisa pepejal dan pelepasan kumbahan tanpa rawatan di desa merupakan antara faktor pencemaran yang utama di desa. Sisa pepejal yang dilupuskan di tapak pelupusan yang terletak di kawasan desa adalah sisa pepejal yang kebanyakannya terhasil di kawasan bandar. Walaupun Akta Pengurusan Sisa Pepejal dan Pembersihan Awam 2007 (Akta 672) merangkumi penduduk desa di negeri-negeri yang menerima pakai Akta tersebut, terdapat banyak kawasan desa tidak menerima perkhidmatan kutipan sisa pepejal.

Sistem kumbahan di desa pula adalah tandas curah (37%) dan tangki septik (63%). Negeri-negeri yang menggunakan tandas curah tertinggi adalah Kedah diikuti Terengganu. Sistem tandas curah berpotensi mencemarkan air tanah dan tangki septik pula menyebabkan pencemaran sekiranya tidak dikosongkan (*desludge*) secara berkala.

Penggunaan sistem kumbahan di desa

37%
Tandas curah

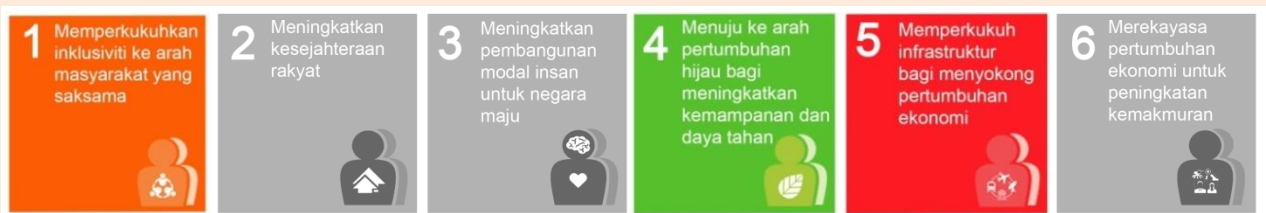
63%
Tangki septik

Perkaitan berdasarkan SDGs

Perkaitan berdasarkan RMKe-11

Strategi DD 3.1

Menjamin Sumber Bekalan Air Bersih Yang Berterusan Dan Mencukupi

Sumber bekalan air negara berpunca daripada sungai dan air tanah. Bagi menjamin bekalan yang berterusan, pengekalan kawasan tadahan serta penyediaan kolam simpanan adalah amat penting.

Jumlah kawasan tadahan air
6.02 juta hektar

Sumber: RFN Ke-3.

Mewartakan kawasan tadahan air

Kualiti air mentah mestilah dikekalkan pada tahap yang baik untuk mengurangkan kos rawatan air mentah. Oleh itu, dicadangkan bahawa semua kawasan tadahan diwartakan agar pembangunan yang melibatkan penerokaan hutan dapat dibendung. Kawasan baru untuk tadahan air juga harus diwujudkan dan dinyatakan di dalam Rancangan Tempatan Daerah (RTD).

Membina atau menaik taraf loji rawatan air berdasarkan permintaan

Penambahan kapasiti pengeluaran loji rawatan perlu dilaksanakan dengan mengambil kira permintaan di desa termasuk yang berada di pedalaman. Berdasarkan Suruhanjaya Perkhidmatan Air Negara (SPAN), margin rizab simpanan hendaklah sekurang-kurangnya 10-15 peratus daripada jumlah permintaan. Ini penting untuk memastikan air terawat yang dibekalkan mematuhi Garis Panduan Piawai Kualiti Air Minum Kebangsaan (*National Guidelines for Drinking Water Quality, NGDWQ*) oleh Kementerian Kesihatan Malaysia.

Melaksanakan sistem bekalan air alternatif di kawasan pedalaman yang jauh dari infrastruktur bekalan air (air bukit, air tanah dan air sungai)

Sumber-sumber air sedia ada seperti air tanah dan air bukit yang terdapat di kawasan pedalaman termasuk perkampungan Orang Asli boleh dimanfaatkan sebagai bekalan air alternatif. Berdasarkan takat pengambilan air (*intake*), terdapat 731 kampung berpotensi menggunakan air tanah di terutama di Negeri Pahang dan Terengganu (**Rajah 7.9**).

Menyediakan bekalan air kepada rumah-rumah kampung yang masih belum menerima bekalan air bersih secara 24 jam

Berdasarkan Borang Maklumat Asas Fizikal Kampung, masih terdapat 1,174 kampung yang tidak menerima bekalan air secara menyeluruh (**Rajah 7.10**). Sehubungan itu, penyediaan bekalan air kepada kampung-kampung ini perlu diberikan segera bagi memberi kemudahan dan meningkatkan tahap keselesaan hidup mereka. Terdapat juga program sedia ada iaitu Program Bekalan Air Luar Bandar (BALB) yang telah dilaksanakan oleh KKLW bagi membantu penyediaan bekalan air kepada kawasan desa.

Program Bekalan Air Luar Bandar (BALB)

Menyediakan dan memperluas liputan bekalan air bersih dan terawat agar taraf kesihatan dan kualiti hidup mesyarakat di kawasan luar bandar dapat dipertingkatkan di seluruh negara dengan sasaran liputan adalah sebanyak

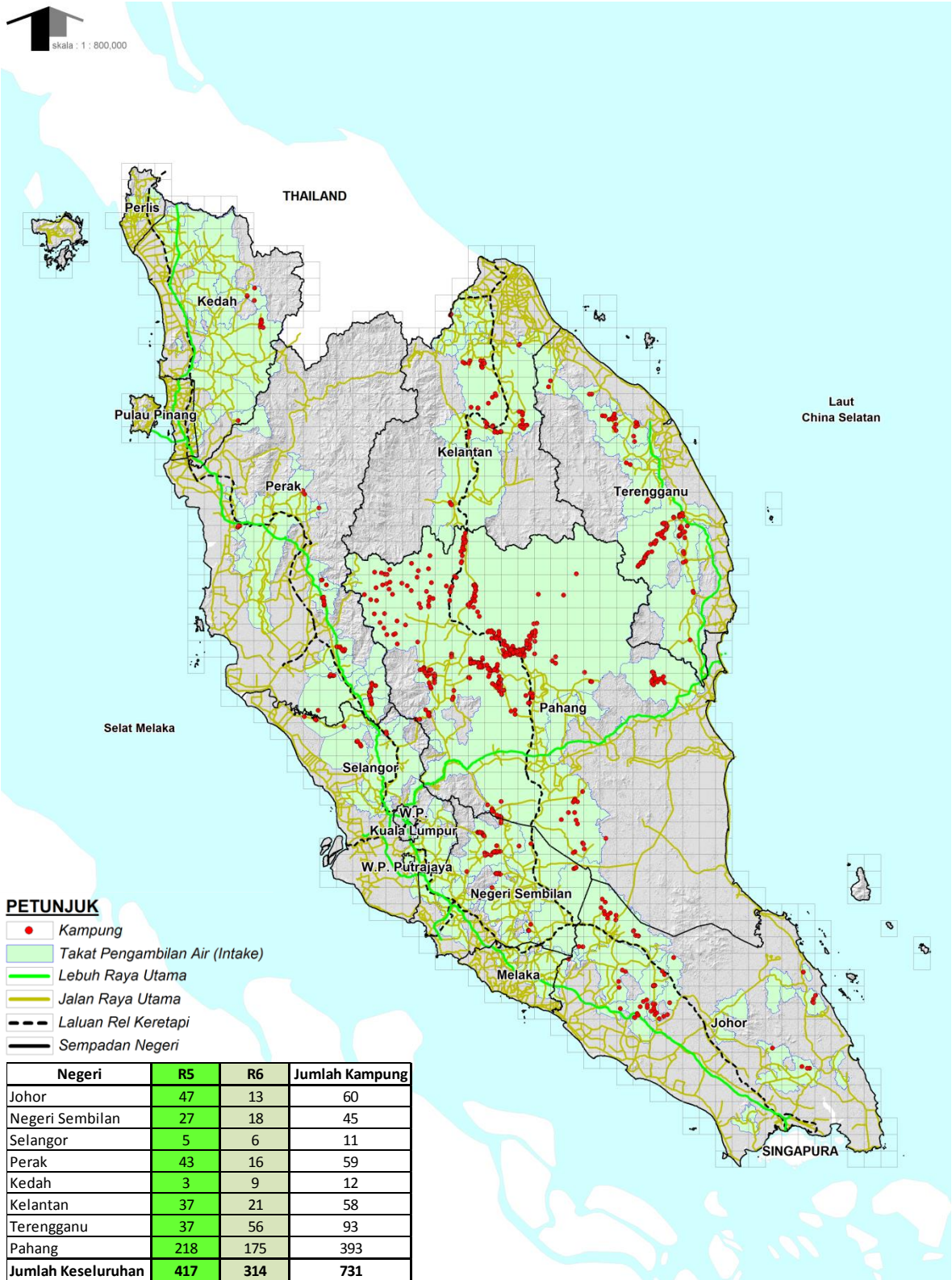
90%.

Sumber: Portal Rasmi KKLW.

Langkah-langkah	Indikator Pelaksanaan	Fasa Pelaksanaan			Agensi Pelaksana	Agensi Pemantau
		*1	*2	*3		
DD3.1A: Mewartakan kawasan tadahan air.	<ul style="list-style-type: none"> Keluasan kawasan tadahan air. 	√	√	√	<ul style="list-style-type: none"> Badan Penyelia Bekalan Air Kerajaan Negeri. 	<ul style="list-style-type: none"> Suruhanjaya Perkhidmatan Air Negara (SPAN)
Grid Tipologi						
U1 U2 UR RU R5 R6						
DD3.1B: Membina atau menaik taraf loji rawatan air berdasarkan permintaan.	<ul style="list-style-type: none"> Peratusan peningkatan kapasiti loji. 	√	√	√	<ul style="list-style-type: none"> Badan Penyelia Bekalan Air Negeri Agensi / Syarikat Bekalan Air Negeri PBT 	<ul style="list-style-type: none"> Suruhanjaya Perkhidmatan Air Negara (SPAN)
Grid Tipologi						
U1 U2 UR RU R5 R6						
DD3.1C: Melaksanakan sistem bekalan air alternatif di kawasan pedalaman yang jauh dari infrastruktur bekalan air (air bukit, air tanah dan air sungai).	<ul style="list-style-type: none"> Peratusan kampung yang mendapat bekalan air secara alternatif. 	√	√	√	<ul style="list-style-type: none"> KKLW Agensi / Syarikat Bekalan Air Negeri 	<ul style="list-style-type: none"> KKLW
Grid Tipologi						
U1 U2 UR RU R5 R6						
DD3.1D: Menyediakan bekalan air kepada rumah-rumah kampung yang masih belum menerima bekalan air bersih secara 24 jam	<ul style="list-style-type: none"> Bilangan kampung yang terlibat dengan Program Bekalan Air Luar Bandar dan mendapat bekalan air bersih. 	√	√	√	<ul style="list-style-type: none"> KKLW Agensi / Syarikat Bekalan Air Negeri 	<ul style="list-style-type: none"> KKLW
Grid Tipologi						
U1 U2 UR RU R5 R6						

* Nota: Fasa 1 (Tahun 2017 – 2020), Fasa 2 (Tahun 2021 – 2025), Fasa 3 (Tahun 2026 – 2030)

Rajah 7.9: Taburan Kampung Berpotensi Menggunakan Air Tanah

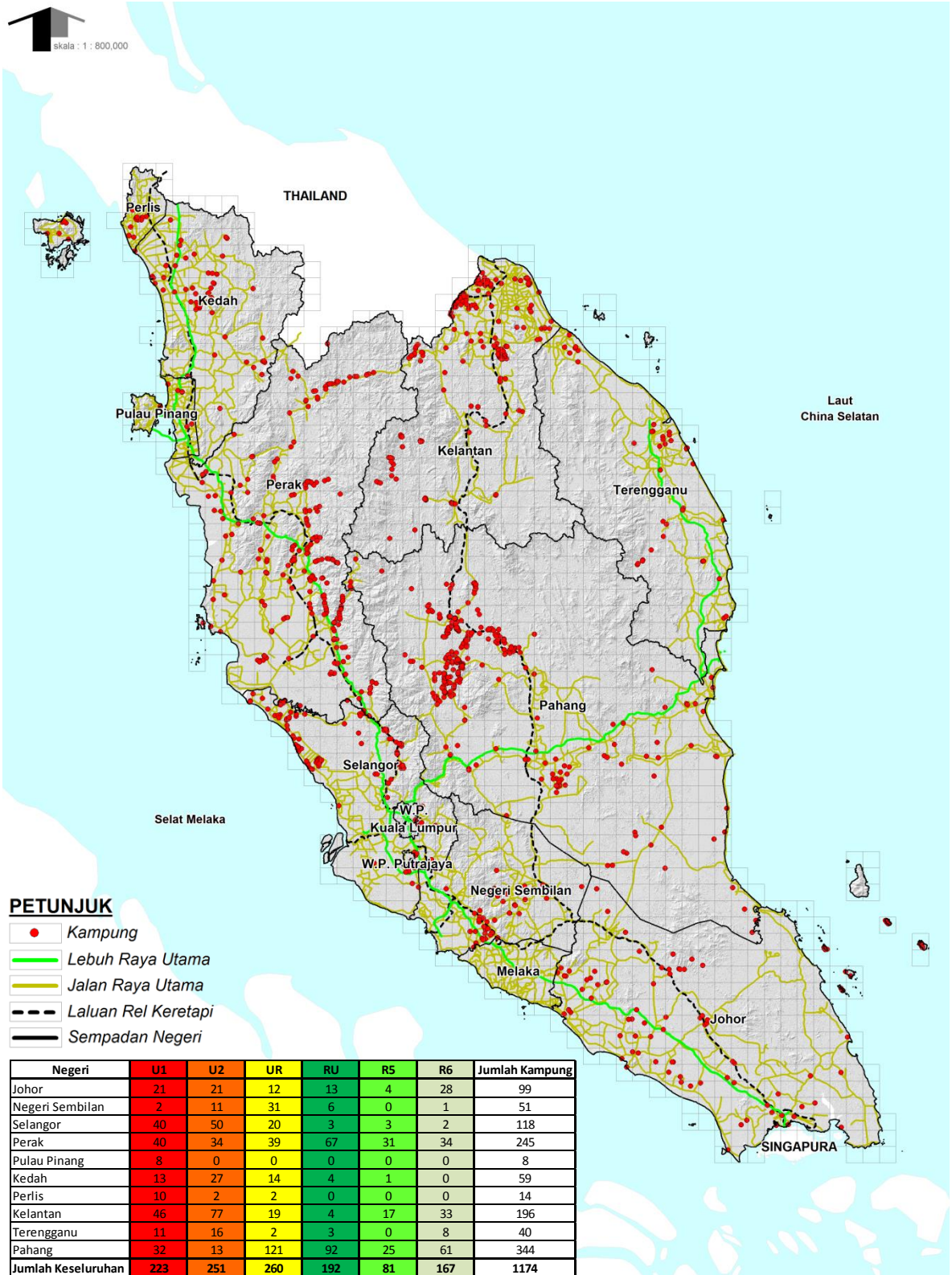

Sumber : 1. DPF Desa Negara, 2016.

2. Rancangan Fizikal Negara Ke-3, 2016.

Nota : Pulau Pinang, Melaka, Perlis dan WP Labuan tidak mempunyai kampung yang sesuai untuk penggunaan air tanah.

Rajah 7.10: Taburan Kampung Yang Mempunyai Rumah-rumah Yang Memerlukan Bekalan Air Bersih Secara 24 Jam

Sumber : DPF Desa Negara, 2016.

Nota : Kesemua rumah-rumah kampung di Negeri Melaka dan WP Labuan telah menerima bekalan air bersih 24 jam.

Strategi DD 3.2

Menyokong Pengagihan Bekalan Elektrik 24 Jam Yang Menyeluruh

Bekalan elektrik 24 jam kini juga disediakan secara menyeluruh di semua negeri. RMKe-11 mensasarkan 36,800 unit rumah akan mendapat bekalan elektrik 24 jam. Keadaan ini menyumbang kepada keselesaan serta peningkatan tahap sosial dan ekonomi penduduk desa. Pihak KKLW telah menyediakan prasarana berkaitan seperti tiang dan kabel elektrik untuk kemudahan penduduk di kawasan pedalaman. Sistem bekalan alternatif seperti hibrid solar / set generator dan bekalan dari hidro mini juga mula dilaksanakan.

Program Bekalan Elektrik Luar Bandar (BELB)

Meliputi kaedah sambungan grid, kaedah alternatif serta pemasangan Lampu Jalan Kampung (LJK) dalam memastikan kesediaan bekalan elektrik yang mencukupi, terjamin dan berdaya harap.

Sumber: Portal Rasmi KKLW.

Menyediakan bekalan elektrik 24 jam kepada rumah-rumah kampung yang masih tidak menerima kemudahan elektrik

Pelaksanaan NKRA desa telah mensasarkan 95% ke 99% penduduk desa menerima bekalan elektrik 24 jam. Sebahagian besar penduduk desa di Semenanjung Malaysia telah pun mendapat bekalan berterusan kecuali di kawasan-kawasan terpencil termasuk di pulau-pulau di mana tidak terdapat keberkesanan kos untuk pihak Tenaga Nasional Berhad (TNB) menyediakan prasarana talian kabel dan sebagainya. Di dalam kes sedemikian, penduduk setempat melaksanakan sistem penjanaan alternatif iaitu sistem penjana (*generator*) ataupun menggunakan kaedah hibrid iaitu kombinasi penjana dan solar.

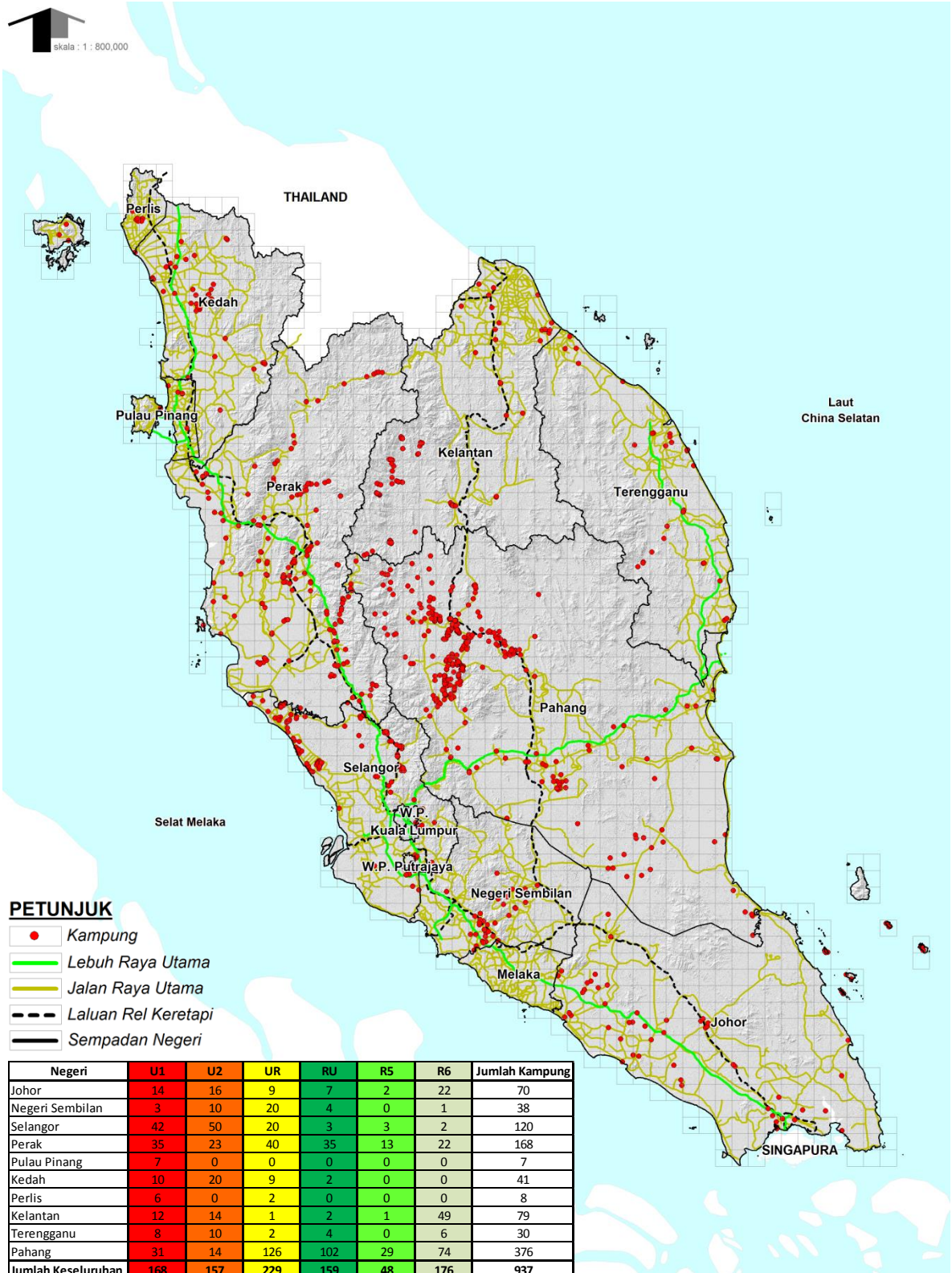
Berdasarkan Borang Maklumat Asas Fizikal Kampung, masih terdapat 937 kampung yang tidak menerima bekalan elektrik secara menyeluruh (**Rajah 7.11**). Sehubungan itu, penyediaan bekalan elektrik kepada kampung-kampung ini perlu diberikan segera bagi memberi kemudahan dan meningkatkan tahap keselesaan hidup mereka.

Menyediakan bekalan elektrik alternatif kepada kampung sesuai terutama yang terletak di luar radius pekan dan PPD

Sebahagian besar bekalan elektrik di desa dilaksanakan melalui kaedah sambungan talian grid dari punca bekalan Pihak Berkuasa Elektrik Negeri (PBEN) iaitu TNB dan Sabah Electricity Sdn Bhd (SESB) di Wilayah Persekutuan Labuan. Program Bekalan Elektrik desa (BELB) melalui KKLW dilaksanakan sama ada melalui kaedah sambungan grid ataupun kaedah alternatif seperti sistem solar, set penjana, solar hibrid dan sebagainya terutama bagi kawasan pedalaman yang jauh serta tidak ekonomik untuk disambung menggunakan talian grid. Tabung Akaun Amanah Industri Bekalan Elektrik (AAIBE) yang ditubuhkan di bawah Kementerian Tenaga, Teknologi Hijau dan Air (KeTTHA) menjadi sumber pembiayaan untuk program sedemikian. Dana akaun ini disumbangkan oleh semua Penjana Kuasa Bebas (IPP) yang beroperasi di Semenanjung Malaysia di mana 60 peratus daripada dana tabung akaun ini akan digunakan bagi melaksanakan program BELB. Penglibatan PBT dan Pejabat Daerah dan Tanah adalah penting dalam mengenal pasti kampung-kampung yang dapat dilaksanakan program BELB. Tumpuan adalah kepada kampung-kampung terpencil yang tidak akan menerima bekalan elektrik melalui talian grid dalam masa terdekat. Kampung-kampung tersebut boleh dikenal pasti melalui CHARMS.

Rajah 7.11 : Taburan Kampung Yang Mempunyai Rumah-rumah Yang Memerlukan Bekalan Elektrik Secara 24 Jam

Sumber : DPF Desa Negara, 2016.

Nota : Kesemua kampung di Negeri Melaka dan WP Labuan telah menerima bekalan elektrik 24 jam.

KKLW telah mempunyai kriteria pemilihan kampung-kampung yang memerlukan kaedah alternatif bekalan elektrik iaitu:

- i. Terletak di kawasan pedalaman yang tidak mempunyai jalan masuk berturap.
- ii. Tidak pernah menerima bekalan elektrik.
- iii. Tidak ada sumber air yang sesuai dengan sistem hidro.
- iv. Tidak akan mendapat bekalan elektrik dengan menggunakan talian grid dalam tempoh 5 tahun.
- v. Kampung yang mempunyai sekolah akan diberi keutamaan.
- vi. Mendapat persetujuan dari penduduk setempat.

Melalui Borang Maklumat Asas Fizikal Kampung dan kriteria i, ii dan v oleh KKLW, kampung-kampung yang dicadangkan untuk menerima bekalan elektrik alternatif adalah seperti berikut:

Penggunaan panel solar di Kampung Leryar, Cameron Highlands

Tipologi Grid	Negeri	Daerah	Kampung
UR	Johor	Kota Tinggi	Kampung Felda Bukit Waha
	Negeri Sembilan	Kuala Pilah	Kampung Rembang Panas Hilir
	Perak	Batang Padang	Kampung Gamus, RPS Jernang (KOA)
		Larut Matang	<ul style="list-style-type: none"> • Kampung Pulau Pasir Hitam • Kampung Kuala Sangga
R5	Pahang	Rompin	Kampung Membalau
		Cameron Highlands	Kampung Renglas
R6	Perak	Batang Padang	Kampung Pos Tenau (KOA)
	Pahang	Cameron Highlands	Kampung Pos Lemoi
	Kelantan	Gua Musang	Kampung Perawas

Sumber : DPF Desa Negara, 2016.

Langkah-langkah	Indikator Pelaksanaan	Fasa Pelaksanaan			Agensi Pelaksana	Agensi Pemantau
		*1	*2	*3		
DD3.2A: Menyediakan bekalan elektrik 24 jam kepada rumah-rumah kampung yang masih tidak menerima bekalan elektrik.	<ul style="list-style-type: none"> Bilangan kampung yang terlibat dengan Program Bekalan Elektrik Luar Bandar (BELB) dan mendapat bekalan elektrik 24 jam. 	√	√	√	<ul style="list-style-type: none"> Tenaga Nasional Berhad (TNB) Pejabat Tanah dan Daerah 	<ul style="list-style-type: none"> Suruhanjaya Tenaga
Grid Tipologi U1 U2 UR RU R5 R6						
DD3.2B: Menyediakan bekalan elektrik alternatif kepada kampung sesuai terutama yang terletak di luar radius pekan dan PPD	<ul style="list-style-type: none"> Peraturan kampung di pedalaman, yang off-grid mendapat bekalan elektrik sumber alternatif. 	√	√	√	<ul style="list-style-type: none"> KKLW Tenaga Nasional Berhad (TNB) 	<ul style="list-style-type: none"> KKLW Suruhanjaya Tenaga
Grid Tipologi U1 U2 UR RU R5 R6						

* Nota: Fasa 1 (Tahun 2017 – 2020), Fasa 2 (Tahun 2021 – 2025), Fasa 3 (Tahun 2026 – 2030)

Strategi DD 3.3

Memacu ICT Dalam Menyokong Ekonomi Desa

Telekomunikasi dan ICT memainkan peranan penting kepada pembangunan ekonomi desa. Pada hari ini, ICT mendokong setiap aktiviti yang dilakukan termasuklah perkhidmatan bekalan air, elektrik, rangkaian bekalan makanan, sektor pelajaran dan perkhidmatan kerajaan. Peningkatan pengetahuan tentang ICT di kalangan penduduk desa membolehkan mereka melangkah lebih jauh dalam aktiviti perniagaan yang dilakukan. Pendedahan komuniti desa terhadap ICT boleh meningkatkan pengetahuan tentang pasaran, meningkatkan produktiviti dan inovasi. Kualiti perkhidmatan telekomunikasi dan ICT di desa haruslah setanding dengan bandar dari segi kelajuan dan kawasan liputan. Penggunaan kabel gentian optik berkapasiti tinggi adalah perlu dalam mempercepat dan meningkatkan penghantaran data secara lebih meluas, cekap dan berkesan. Rizab telekomunikasi perlu disediakan untuk kemudahan telekomunikasi dan ICT di desa.

Menyediakan infrastruktur ICT bermutu tinggi di desa

Program Pemberian Perkhidmatan Sejagat (PPS) adalah bertujuan untuk memajukan ketersediaan dan penggunaan perkhidmatan komunikasi dan multimedia di kawasan yang kurang mendapat liputan perkhidmatan komunikasi. Program ini dijangka dapat merapatkan jurang digital antara masyarakat desa dan bandar. Kawasan petempatan yang belum mendapat liputan telekomunikasi perlu dikenal pasti untuk pihak Kerajaan menyediakan Program PPS setelah mengkaji kesesuaiannya (Rajah 7.12).

Projek di bawah Program Pemberian Perkhidmatan Sejagat

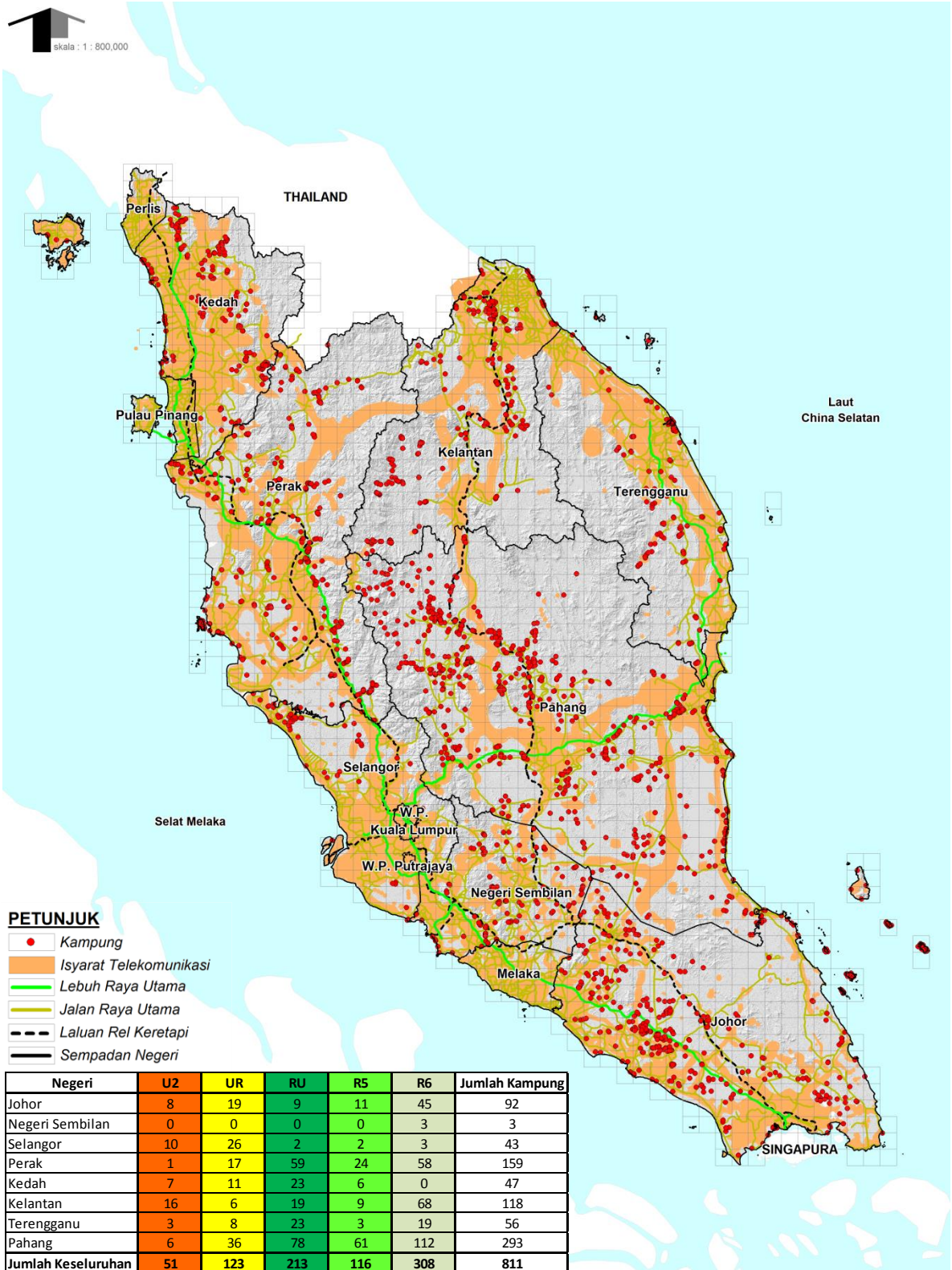
- 1 Pusat Internet 1 Malaysia (PI1M)
- 2 Wifi Komuniti (WK)
- 3 Peluasan Liputan Jalur Lebar Tetap
- 4 Peluasan Liputan Selular

Di antara projek-projek yang tersedia di bawah program PPS termasuk Pusat Internet 1Malaysia (PI1M), Wifi Komuniti (WK), Peluasan Liputan Jalur Lebar Tetap dan Peluasan Liputan Selular. Dengan adanya projek-projek sedemikian, komuniti desa dapat menggunakan kemudahan ICT dalam kehidupan seharian. Ini juga akan memberi kemudahan kepada penduduk untuk melakukan perkhidmatan secara atas talian seperti khidmat perbankan, bayaran bil dan percukaian, pendidikan, rundingan perubatan dan sebagainya.

Menganjurkan program kepada penduduk desa tentang penggunaan ICT terutama berkaitan perniagaan dan ekonomi

Tahap penggunaan ICT di kalangan penduduk desa terutama yang berkaitan *e-commerce* perlu dipertingkatkan dengan penyediaan pelbagai program latihan dan kemahiran. Kemajuan dalam teknologi ICT (*e-commerce*) perlu didedahkan kepada penduduk desa untuk mengembangkan perniagaan, permintaan, mencari idea inovasi, membuat pesanan dan mencari maklumat semasa berkaitan perusahaan dan peluang ekonomi. Ini akan meningkatkan peluang pekerjaan dan pendapatan penduduk desa.

Rajah 7.12: Taburan Kampung Yang Perlu Menerima Kemudahan Internet

Sumber : 1. DPF Desa Negara, 2016.

2. Open Source, 2015.

Nota : Kesemua kampung di Negeri Perlis, Melaka dan WP Labuan telah menerima bekalan telekomunikasi.

Langkah-langkah	Indikator Pelaksanaan	Fasa Pelaksanaan			Agensi Pelaksana	Agensi Pemantau
		*1	*2	*3		
DD3.3A: Menyediakan infrastruktur ICT bermutu tinggi di desa.	<ul style="list-style-type: none"> Peningkatan peratus kampung yang menerima liputan isyarat telekomunikasi. Bilangan projek PPS yang berkaitan dengan pembangunan infrastruktur komunikasi di desa 	√	√	√	<ul style="list-style-type: none"> Suruhanjaya Komunikasi dan Multimedia Syarikat Perkhidmatan Telekomunikasi Pejabat Tanah dan Daerah 	<ul style="list-style-type: none"> Suruhanjaya Komunikasi dan Multimedia
Grid Tipologi						
U1 U2 UR RU R5 R6						
DD3.3B: Menganjurkan program kepada penduduk desa tentang penggunaan ICT terutama berkaitan perniagaan dan ekonomi.	<ul style="list-style-type: none"> Bilangan program penggunaan ICT di desa. 	√	√	√	<ul style="list-style-type: none"> Suruhanjaya Komunikasi dan Multimedia 	<ul style="list-style-type: none"> KKLW Pejabat Tanah dan Daerah
Grid Tipologi						
U1 U2 UR RU R5 R6						

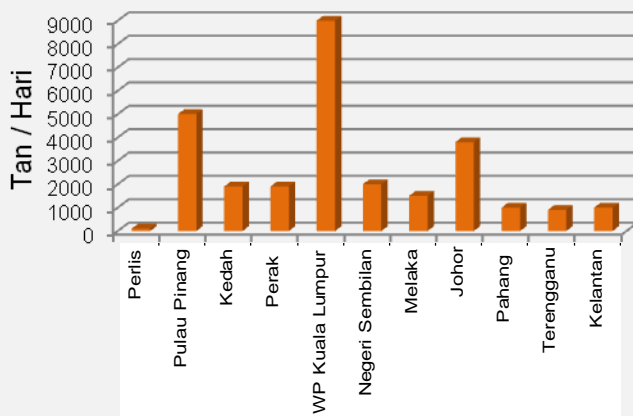
* Nota: Fasa 1 (Tahun 2017 – 2020), Fasa 2 (Tahun 2021 – 2025), Fasa 3 (Tahun 2026 – 2030)

Strategi DD 3.4

Mengukuhkan Sistem Pengurusan Sisa Pepejal Di Desa

Kuantiti sisa pepejal yang dijana terus meningkat seiring dengan peningkatan penduduk. Anggaran jumlah sisa pepejal yang kini dijanakan setiap hari adalah dalam 29,000 tan. Adalah penting supaya kawalan pencemaran dilakukan di tapak-tapak pelupusan kerana semua tapak pelupusan sedia ada terletak di kawasan desa. Kuala Lumpur, Putrajaya, Pulau Pinang dan Johor mempunyai jumlah sisa pepejal tertinggi dan ini tidak termasuk sisa pepejal yang dilupuskan secara haram dan tidak dikutip secara rasmi.

Anggaran Jumlah Sisa Pepejal Yang Dilupuskan Melalui Pusat Pelupusan Mengikut Negeri, 2015

Purata
29,000 tan
sisa pepejal dijana
sehari

Amalan kitar semula masih
di tahap lemah iaitu

15%

Sumber: Jabatan Pengurusan Sisa Pepejal Negara, 2015.

Jabatan Pengurusan Sisa Pepejal Negara (JPSPN) mengenal pasti keperluan sesebuah tapak pelupusan berdasarkan kawasan perkhidmatan. Tapak pelupusan dibina dengan keluasan dan kapasiti yang bersesuaian di lokasi strategik berdasarkan keadaan geologi, geomorfologi setempat, petempatan penduduk dan KSAS. Sesebuah tapak pelupusan perlu memberi perkhidmatan kepada lebih daripada satu daerah. Selain itu, lokasi tapak baru hendaklah jauh daripada petempatan penduduk dan menepati garis panduan PLANMalaysia dan Jabatan Alam Sekitar (JAS). Garis panduan PLANMalaysia terdiri dari Garis Panduan Perancangan dan Pembangunan Tapak Incinerator dan Garis Panduan Perancangan Tapak Pelupusan Sisa Toksid dan Sisa Pepejal. Jabatan Alam Sekitar juga telah menerbitkan dokumen *Guidelines for Siting and Zoning of Industry and Residential Area* yang juga menyatakan garis panduan untuk tapak pelupusan sisa pepejal.

Menaik taraf tapak pelupusan sedia ada kepada pelupusan sanitari bagi meningkatkan kualiti alam sekitar desa

Bagi mengurangkan kesan pencemaran kepada alam sekitar, tapak pelupusan sedia ada harus dinaik taraf ke tahap sanitari ataupun ditutup. Sehingga kini, hanya 14 buah tapak pelupusan sanitari telah dibina di seluruh Malaysia berbanding 147 buah tapak pelupusan bukan sanitari. Terdapat ruang untuk penambahbaikan yang menjangkaui masa hadapan di samping pemasangan sistem rawatan air larut resap (*leachate*) dan gas metana. Tapak-tapak pelupusan lama yang tidak boleh digunakan semula perlu ditutup dan dibuat pemuliharaan semula, contohnya bekas tapak pelupusan di Taman Beringin, Kuala Lumpur dan Jelutong, Pulau Pinang. Tapak ini boleh digunakan sebagai padang permainan, taman rekreasi dan seumpamanya dan tidak sesuai untuk pembinaan bangunan di peringkat awal disebabkan tanahnya masih lagi tidak stabil.

Melaksanakan perkhidmatan kutipan sisa pepejal di kawasan yang belum mendapat perkhidmatan

Berdasarkan Borang Maklumat Asas Fizikal Kampung dan kedudukan kampung yang terletak di grid tipologi U1, terdapat 1,852 kampung yang tidak menerima perkhidmatan kutipan sisa pepejal (**Rajah 7.13**). Sistem kutipan sisa pepejal di desa adalah berbeza dengan kawasan perumahan terancang kerana terdapat kesukaran untuk lori-lori pemampat mengutip sisa di kawasan kampung disebabkan jalan yang sempit dan jarak yang jauh antara rumah. Dengan itu, kaedah yang spesifik perlu dirancang berdasarkan keadaan setempat. Ini termasuklah menyediakan tong sampah yang besar, contoh, *leach bin* dan *roro bin* di pekan atau jalan utama untuk kampung yang sukar dilalui oleh lori kutipan.

Melaksanakan pengasingan pada punca

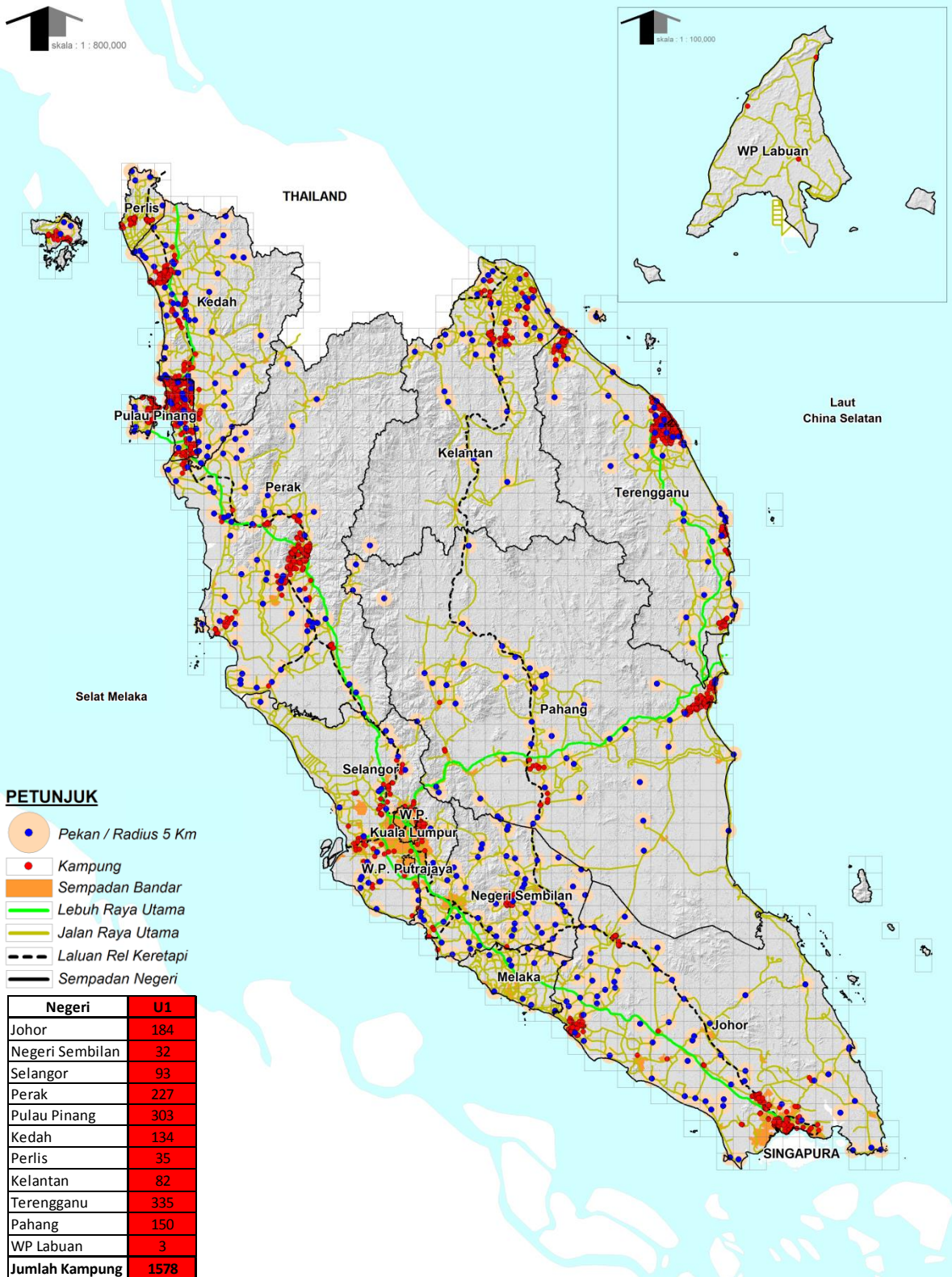
Selaras dengan Akta Pengurusan Sisa Pepejal dan Pembersihan Awam 2007 (Akta 672), pengasingan pada punca perlu dilaksanakan di setiap kediaman. Ia merupakan langkah peningkatan kadar kitar semula selain dapat mengurangkan kuantiti sisa pepejal yang perlu dilupuskan. Kutipan secara berkala mengikut jadual perlu dilakukan, sebagaimana yang dilaksanakan di kawasan bandar. Bagi negeri-negeri yang tidak menerima pakai Akta 672, dicadangkan dikuatkuasakan juga amalan pengasingan sisa pada punca.

Menyediakan tong sampah berasingan untuk sisa organik dan bukan organik

Kampung-kampung juga dicadangkan untuk disediakan dengan tong sampah berasingan bagi sisa organik dan sisa bukan organik. Ini bagi menggalakkan usaha kitar semula di kalangan penduduk desa.

Rajah 7.13: Taburan Kampung Berpotensi Menerima Perkhidmatan Kutipan Sisa Pepejal

Sumber : DPF Desa Negara, 2016.

Nota : Kesemua kampung di Negeri Melaka telah menerima perkhidmatan kutipan sisa pepejal.

Langkah-langkah	Indikator Pelaksanaan	Fasa Pelaksanaan			Agensi Pelaksana	Agensi Pemantau
		*1	*2	*3		
DD3.4 A: Menaik taraf tapak pelupusan sedia ada kepada pelupusan sanitari bagi meningkatkan kualiti alam sekitar desa.	<ul style="list-style-type: none"> Pengurangan tapak pelupusan bukan sanitari. 	√	√	√	<ul style="list-style-type: none"> Kerajaan Negeri PBT Syarikat-syarikat Konsesi Pengurusan Sisa Pepejal SW Corp Malaysia 	<ul style="list-style-type: none"> Kerajaan Negeri Jabatan Pengurusan Sisa Pepejal Negara
Grid Tipologi						
U1	U2	UR	RU	R5	R6	
DD3.4 B: Melaksanakan perkhidmatan kutipan sisa pepejal di kawasan yang belum mendapat perkhidmatan.	<ul style="list-style-type: none"> Peningkatan liputan kawasan kutipan sisa pepejal. 	√	√	√	<ul style="list-style-type: none"> Kerajaan Negeri PBT Syarikat-syarikat Konsesi Pengurusan Sisa Pepejal SW Corp Malaysia 	<ul style="list-style-type: none"> Kerajaan Negeri Jabatan Pengurusan Sisa Pepejal Negara
Grid Tipologi						
U1	U2	UR	RU	R5	R6	
DD3.4 C: Melaksanakan pengasingan pada punca.	<ul style="list-style-type: none"> Peningkatan kadar kitar semula. 	√	√	√	<ul style="list-style-type: none"> Kerajaan Negeri PBT Syarikat-syarikat Konsesi Pengurusan Sisa Pepejal SW Corp Malaysia 	<ul style="list-style-type: none"> Kerajaan Negeri Jabatan Pengurusan Sisa Pepejal Negara
Grid Tipologi						
U1	U2	UR	RU	R5	R6	
DD3.4 D: Menyediakan tong sampah berasingan untuk sisa organik dan bukan organik.	<ul style="list-style-type: none"> Bilangan premis yang disediakan tong sampah berasingan. 	√	√	√	<ul style="list-style-type: none"> PBT Syarikat-syarikat Konsesi Pengurusan Sisa Pepejal SW Corp Malaysia 	<ul style="list-style-type: none"> Kerajaan Negeri Jabatan Pengurusan Sisa Pepejal Negara
Grid Tipologi						
U1	U2	UR	RU	R5	R6	

* Nota: Fasa 1 (Tahun 2017 – 2020), Fasa 2 (Tahun 2021 – 2025), Fasa 3 (Tahun 2026 – 2030)

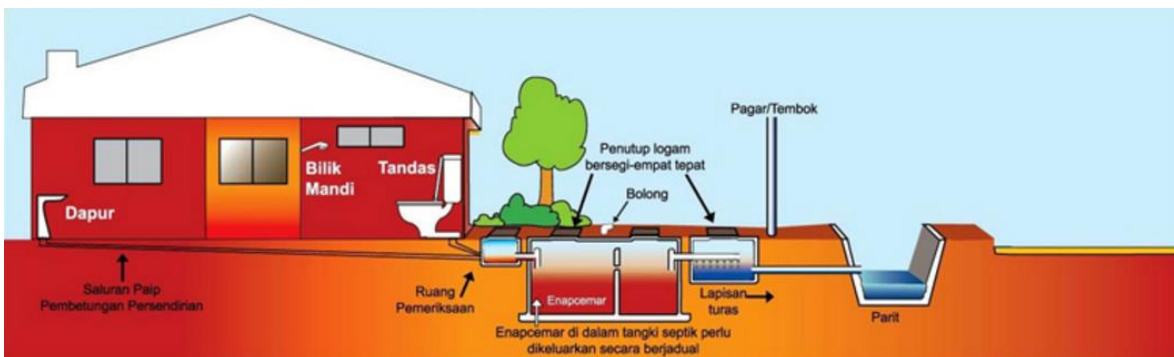
Strategi DD 3.5

Mengukuhkan Sistem Pembetungan di Desa

Pengurusan pembetungan melibatkan pengurusan sisa kumbahan yang terdiri daripada sisa cecair atau air buangan. Pertambahan bilangan penduduk di Malaysia telah menyebabkan peningkatan sisa kumbahan, di mana sisa tersebut perlu diurus secara efektif, teratur dan sempurna. Oleh itu, adalah menjadi keperluan untuk meningkatkan kemudahan dan perkhidmatan pembetungan di desa bagi mengurangkan pencemaran kepada alam sekitar.

Melaksanakan sekurang-kurangnya sistem tangki septik di kawasan desa

Kawasan desa perlu dilengkapi dengan sistem pembetungan sekurang-kurangnya mempunyai tangki septik yang dapat mengumpulkan air kumbahan domestik. Kaedah sebegini hanya menyediakan olahan kumbahan yang terhad dan pihak terlibat seperti Indah Water Konsortium Sdn Bhd (IWK) perlu membuat penyelenggaraan tangki secara berkala. Sistem pembetungan di kawasan desa perlu dipantau oleh badan kerajaan seperti Suruhanjaya Perkhidmatan Air Negara dan Jabatan Perkhidmatan Pembetungan. Ini bagi memastikan rawatan sisa kumbahan yang dipertanggungjawabkan kepada syarikat konsesi dapat dijalankan secara efisien dan berterusan. Rawatan sisa kumbahan yang konsisten dapat mengurangkan pencemaran dan meningkatkan tahap kebersihan di kawasan desa.

Contoh ilustrasi sistem tangki septik yang boleh digunakan di kawasan desa

Mengadakan program kesedaran pengurusan sisa kumbahan

Penduduk desa perlu diberi pendedahan akan kepentingan pengurusan sisa kumbahan yang baik. Program kesedaran masyarakat haruslah meliputi amalan sanitasi berkaitan dengan pembuangan sisa kumbahan domestik dan impak air kumbahan domestik ke atas kualiti alam sekitar. Penganjuran program seperti ini juga dapat mendorong penduduk desa untuk menjadi lebih komited dan bersatu-padu dalam mengurus persekitaran yang sihat dan bersih.

Pendekatan kepelbagaian program dan aktiviti yang menarik mampu mendorong minat masyarakat desa untuk menitik berat persekitaran yang sihat dan bersih.

Langkah-langkah	Indikator Pelaksanaan	Fasa Pelaksanaan			Agensi Pelaksana	Agensi Pemantau
		*1	*2	*3		
DD3.5A: Melaksanakan sekurang-kurangnya sistem tangki septik di kawasan desa.	<ul style="list-style-type: none"> Peningkatan penggunaan tangki septik di desa. 	√	√	√	<ul style="list-style-type: none"> Jabatan Perkhidmatan Pembetungan Indah Water Konsortium Sdn. Bhd. 	<ul style="list-style-type: none"> Suruhanjaya Perkhidmatan Air Negara (SPAN)
Grid Tipologi						
U1	U2	UR	RU	R5	R6	
DD3.5B: Mengadakan program kesedaran pengurusan sisa kumbahan	<ul style="list-style-type: none"> Peningkatan jumlah program kesedaran pengurusan sistem kumbahan. 	√	√	√	<ul style="list-style-type: none"> Jabatan Perkhidmatan Pembetungan Indah Water Konsortium Sdn. Bhd. 	<ul style="list-style-type: none"> Suruhanjaya Perkhidmatan Air Negara (SPAN)
Grid Tipologi						
U1	U2	UR	RU	R5	R6	

* Nota: Fasa 1 (Tahun 2017 – 2020), Fasa 2 (Tahun 2021 – 2025), Fasa 3 (Tahun 2026 – 2030)

PERNYATAAN DASAR DD 4

PENYEDIAAN KEMUDAHAN AWAM

Pihak Kerajaan perlu menyediakan kemudahan awam untuk menjamin kesejahteraan hidup penduduk. Kemudahan awam yang memberi kesan terhadap kesejahteraan penduduk desa termasuklah kemudahan untuk golongan OKU, warga emas, anak-anak yatim dan ibu tunggal. Usaha PDK dengan menyediakan pelbagai kemudahan latihan dan kaunseling kepada golongan OKU dan warga emas adalah sangat baik. Kemudahan ini boleh dipertingkatkan lagi perannya dalam mewujudkan kesejahteraan golongan yang terpinggir. Penyediaan kemudahan awam yang mencukupi, berkualiti dan mudah diakses merupakan salah satu kriteria penting untuk mewujudkan desa berdaya huni. Hal ini kerana kampung-kampung yang dilengkapi dengan pelbagai jenis kemudahan awam akan meningkatkan keselesaan komuniti untuk terus menetap di desa tanpa merasa ketinggalan atau terpinggir daripada kemajuan.

STRATEGI

DD 4.1

Menyediakan Kemudahan Awam Yang Mencukupi Dan Berkualiti

STRATEGI

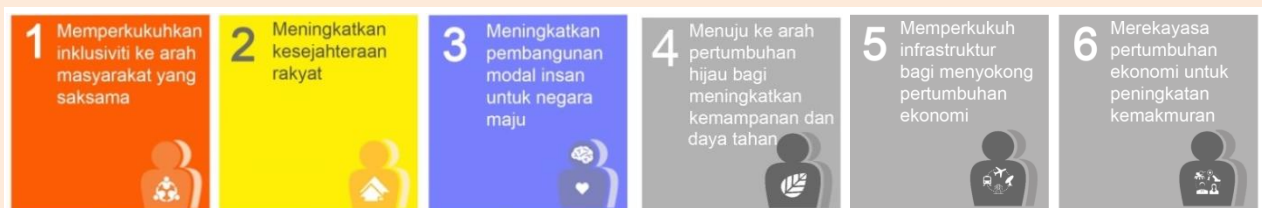
DD 4.2

Memupuk Unsur 'Pemilikan Komuniti' Dan Konsep 'Social Enterprise'

Perkaitan berdasarkan SDGs

Perkaitan berdasarkan RMKe-11

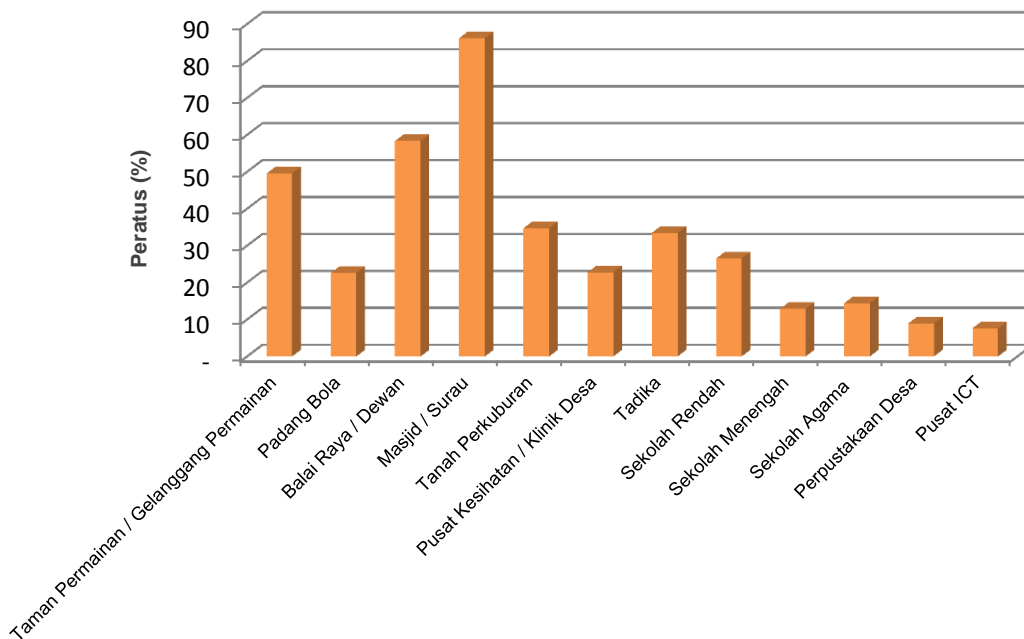

Strategi DD 4.1

Menyediakan Kemudahan Awam Yang Mencukupi Dan Berkualiti

Berdasarkan Borang Maklumat Asas Fizikal Kampung, tahap penyediaan kemudahan awam di kawasan desa berada di tahap sederhana. Masih terdapat banyak kekurangan dari aspek penyediaan kemudahan awam terutama padang bola, sekolah agama, perpustakaan desa dan pusat ICT.

Peratus Penyediaan Kemudahan Awam Di Kawasan Desa

Sumber: DPF Desa Negara, 2016.

Menyediakan kemudahan awam yang mencukupi berdasarkan keperluan penduduk

Keperluan untuk menyediakan kemudahan awam di kawasan desa perlulah mengikut garis panduan perancangan yang disediakan berdasarkan bilangan penduduk. Data bilangan penduduk boleh diperolehi dari CHARMS dan ini membolehkan proses mengenal pasti keperluan penyediaan kemudahan masyarakat dengan lebih mudah. Penentuan lokasi kemudahan masyarakat juga harus diberi penekanan kerana kedudukannya perlulah strategik dan dapat diakses oleh banyak kampung secara mudah dan pantas. Pekan merupakan satu lokasi yang paling sesuai untuk menempatkan pelbagai kemudahan utama seperti sekolah menengah, sekolah rendah, balai polis dan sebagainya.

Menyediakan kemudahan bergerak di kampung pedalaman

Perkhidmatan dan kemudahan masyarakat bergerak seperti klinik bergerak dan perpustakaan bergerak adalah sangat bermanfaat bagi kampung-kampung terpencil yang mempunyai tahap daya huni rendah terutama kampung yang berada di grid tipologi R5 dan R6 serta terletak melebihi 10 km dari pekan (**Rajah 7.14**). Perkhidmatan bergerak ini dapat mengurangkan kos perjalanan dan pengangkutan di samping mengurangkan rasa rendah diri, terpinggir dan kurang diberi perhatian oleh kerajaan dan agensi tertentu di kalangan masyarakat kampung tersebut.

Perkhidmatan kemudahan bergerak ke kampung berdaya huni rendah yang terpencil dan bersaiz kecil

Menyediakan ruang fizikal untuk program PDK di pekan

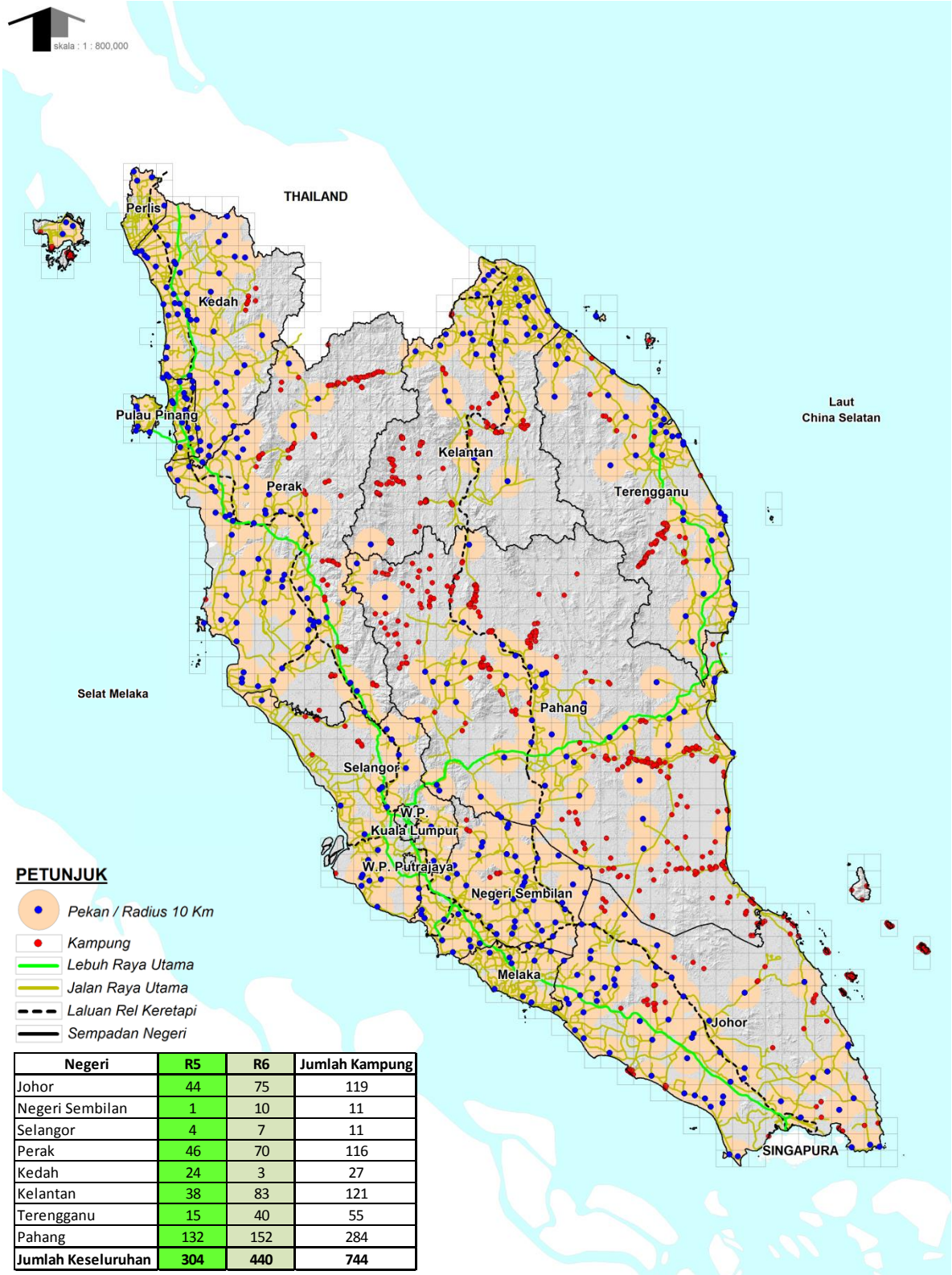
Salah satu usaha kerajaan menangani masalah tersebut adalah dengan penyediaan program PDK atau Pemulihan Dalam Komuniti. Komuniti tempatan memainkan peranan penting dalam program pemulihan golongan OKU dengan pertolongan daripada Jabatan Kebajikan Masyarakat. Program PDK boleh diadakan di pekan-pekan terutama di grid UR, RU dan R5. Berdasarkan keadaan semasa, penyediaan PDK lebih ditumpukan di kawasan bandar dan hanya 1.9 peratus PDK berada di Grid R5 dan 3 peratus berada di Grid R6.

Langkah-langkah	Indikator Pelaksanaan	Fasa Pelaksanaan			Agensi Pelaksana	Agensi Pemantau
		*1	*2	*3		
DD4.1A: Menyediakan kemudahan awam yang mencukupi berdasarkan keperluan penduduk.	<ul style="list-style-type: none"> Peningkatan penyediaan kemudahan awam. 	√	√	√	<ul style="list-style-type: none"> Pejabat Daerah dan Tanah Pihak Berkuasa Tempatan PLANMalaysia @Negeri KKLW 	<ul style="list-style-type: none"> PLANMalaysia @Negeri
Grid Tipologi U1 U2 UR RU R5 R6						
DD4.1B: Menyediakan kemudahan bergerak di kampung pedalaman.	<ul style="list-style-type: none"> Peningkatan penyediaan kemudahan bergerak. 	√	√	√	<ul style="list-style-type: none"> KKLW Pejabat Daerah dan Tanah 	<ul style="list-style-type: none"> KKLW
Grid Tipologi U1 U2 UR RU R5 R6						
DD4.1C: Menyediakan ruang fizikal untuk program PDK di pekan.	<ul style="list-style-type: none"> Jumlah pekan yang disediakan dengan PDK. 	√	√	√	<ul style="list-style-type: none"> KPWKM KKLW Pejabat Daerah dan Tanah 	<ul style="list-style-type: none"> KPWKM
Grid Tipologi U1 U2 UR RU R5 R6						

* Nota: Fasa 1 (Tahun 2017 – 2020), Fasa 2 (Tahun 2021 – 2025), Fasa 3 (Tahun 2026 – 2030)

Rajah 7.14 : Taburan Kampung Berpotensi Menerima Kemudahan Bergerak

Sumber : DPF Desa Negara, 2016.

Nota : Tiada cadangan kemudahan bergerak disediakan di Melaka, Pulau Pinang, Perlis dan WP Labuan kerana kesemua kampung berada dalam jarak 10 km ke bandar.

Strategi DD 4.2

Memupuk Unsur 'Pemilikan Komuniti' Dan Konsep 'Social Enterprise'

Salah satu aspek yang tidak harus dilupakan ialah memupuk elemen 'pemilikan komuniti' ke atas kemudahan awam. Pemilikan komuniti ini bermaksud membenarkan komuniti mengambil alih kerja pembersihan kemudahan, menjaga kecantikan dan keselamatan kemudahan tersebut. Objektif utama adalah untuk memastikan kemudahan tersebut dalam keadaan yang baik dan bersih.

Meningkatkan tanggungjawab penjagaan dan pemantauan kemudahan awam kepada penduduk

Sesebuah komuniti yang diberi tanggungjawab untuk menjaga taman permainan dari segi keselamatan, kebersihan dan kecantikan taman akan lebih menghargai taman tersebut. Selain daripada taman permainan, contoh kemudahan awam lain adalah balai raya, kawasan lapang atau padang bola. Usaha pemilikan komuniti ini boleh diselaraskan oleh Badan Koperasi Desa tersebut atau oleh Biro Kebajikan dan Wanita JKKK sekiranya ketiadaan koperasi.

Menggalakkan penyewaan kemudahan awam

Ruang kemudahan seperti balai raya atau dewan boleh disewakan untuk majlis kenduri perkahwinan penduduk kampung atau kampung berdekatan. Langkah seperti ini merupakan penggalakkan *social enterprise* kepada penduduk kampung di mana ahli komuniti desa boleh menawarkan khidmat yang boleh menjanakan pendapatan sekaligus memenuhi keperluan sosial komunitinya. Antara contoh adalah tempat penanaman sayur komuniti, pusat tuisyen atau sebagai tempat mengumpulkan bahan-bahan kitar semula dan menjual kepada syarikat luar. Pendapatan ini akan dikumpul sebagai pendapatan koperasi atau dana komuniti. Dengan adanya pendapatan daripada penyewaan ruang tersebut maka segala penyelenggaraan dan pembersihan boleh dilakukan dengan segera. Usaha ini boleh dijadikan usaha awal kepada penubuhan koperasi bagi kampung yang masih belum ada koperasi ataupun sebagai aktiviti sosial yang bergerak selari dengan aktiviti koperasi.

Mengukuhkan penggunaan balai raya dan dewan orang ramai

Pada masa yang sama kemudahan dewan dan balai raya boleh dijadikan tapak aktiviti keusahawanan desa. Kursus dan latihan keusahawanan boleh dijalankan di balai raya dan dewan manakala produk keusahawanan desa boleh dipamerkan atau dijual di sini. Dengan cara ini balai raya dan dewan dapat dimanfaatkan sepenuhnya dan juga meningkatkan perasaan pemilikan komuniti kepada kemudahan awam.

Langkah-langkah	Indikator Pelaksanaan	Fasa Pelaksanaan			Agensi Pelaksana	Agensi Pemantau
		*1	*2	*3		
DD4.2A: Meningkatkan tanggungjawab penjagaan dan pemantauan kemudahan awam kepada penduduk Grid Tipologi U1 U2 UR RU R5 R6	<ul style="list-style-type: none"> Peningkatan bilangan aktiviti di taman / balai raya. 	√	√	√	<ul style="list-style-type: none"> Koperasi / JKKK Pejabat Daerah dan Tanah 	<ul style="list-style-type: none"> Pejabat Daerah dan Tanah
DD4.2B: Menggalakkan penyewaan kemudahan awam Grid Tipologi U1 U2 UR RU R5 R6	<ul style="list-style-type: none"> Peningkatan penyewaan balai raya dan dewan orang ramai. 	√	√	√	<ul style="list-style-type: none"> Koperasi / JKKK Pejabat Daerah dan Tanah Pihak Berkuasa Tempatan 	<ul style="list-style-type: none"> Pejabat Daerah dan Tanah
DD4.2C: Mengukuhkan penggunaan balai raya dan dewan orang ramai Grid Tipologi U1 U2 UR RU R5 R6	<ul style="list-style-type: none"> Bilangan kursus dan latihan yang diadakan di balai raya dan dewan orang ramai 	√	√	√	<ul style="list-style-type: none"> Koperasi / JKKK Pejabat Daerah dan Tanah 	<ul style="list-style-type: none"> Pejabat Daerah dan Tanah

* Nota: Fasa 1 (Tahun 2017 – 2020), Fasa 2 (Tahun 2021 – 2025), Fasa 3 (Tahun 2026 – 2030)

PERNYATAAN DASAR DD 5

PENGUKUHAN DAN PENINGKATAN PENYERTAAN SOSIAL

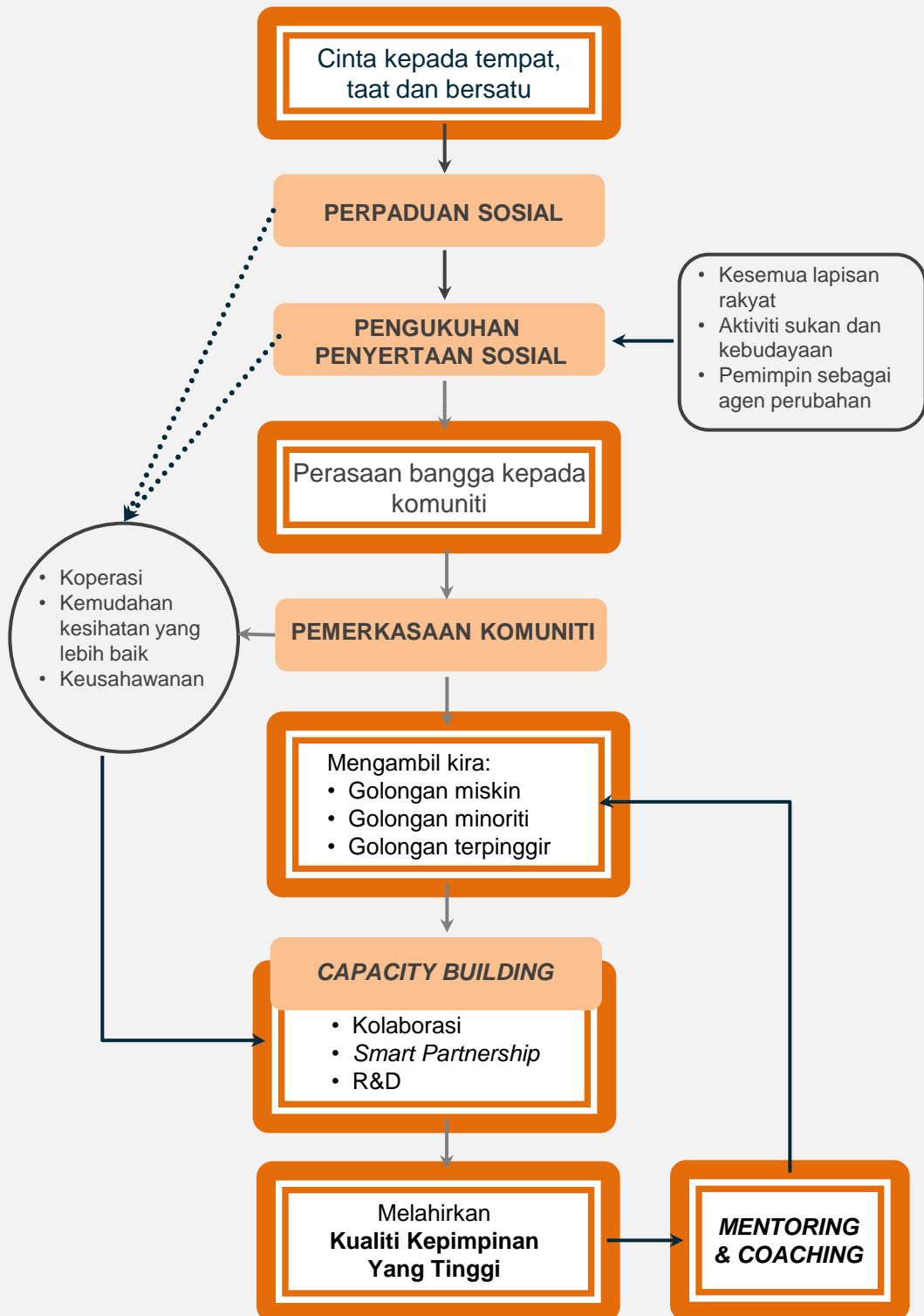
Penyertaan sosial memberi impak yang positif untuk kebaikan jangka masa panjang kerana ia boleh mengelakkan wujudnya perasaan tidak puas hati akibat perasan ketinggalan atau diabaikan. Setiap lapisan masyarakat perlu diwakilkan dalam apa-apa mesyuarat atau perjumpaan supaya penyertaan sosial lengkap dan berkesan. Ini juga akan mendorong kepada perasaan bangga terhadap komuniti (*sense of community pride*) dan pemilikan komuniti (*community ownership*). Pernyataan dasar pengukuhan penyertaan sosial penduduk melibatkan prinsip inklusif, kepelbagaian, fleksibel, hormat, amanah dan integrasi serta penyelesaian konflik secara berhemah.

KONSEP KEPERLUAN MOTIVASI DIRI / MODAL INSAN

Peringkat Keperluan	Peningkatan Motivasi Diri	Makna
8	Keperluan <i>transcendence</i> (cemerlang, unggul)	Tahap di mana dapat membantu orang lain mencapai ' <i>self-actualization</i> '
7	Keperluan <i>self-actualization</i> (pencapaian potensi diri)	Memajukan diri, merealisasikan potensi diri dan kepuasan diri
6	Keperluan estetik	Appresiasi dan kesedaran mencari nilai 'kecantikan' persekitaran alam sekeliling
5	Keperluan kognitif	Pencarian ilmu dan kefahaman tentang persekitaran manusia
4	Keperluan harga diri	Penglibatan dan sumbangan aktiviti sosial dan perasaan hormat-menghormati
3	Keperluan kasih sayang, kekitaan, kepunyaan	Persahabatan, keintiman, kasih sayang dan <i>sense of belonging</i>
2	Keperluan keselamatan	Perlindungan daripada ancaman luaran, keperluan undang-undang dan kestabilan hidup
1	Keperluan biologi	Udara, makanan, air, rumah, tidur, berkeluarga dll

Mengikut Maslow (1943, 1954, 1962) untuk peningkatan diri, seseorang memerlukan peringkat 1 hingga 4 sebelum dapat memajukan diri ke peringkat yang lebih tinggi. Setelah mereka dapat memenuhi keperluan 1-4 barulah mereka dapat mengembangkan keupayaan diri mereka. Peringkat 3 dan 4 menunjukkan '*sense of belonging*' dan penglibatan / sumbangan aktiviti sosial merupakan asas ke arah modal insan yang cemerlang. **Rajah 7.15** menunjukkan strategi untuk mengukuhkan komuniti.

Rajah 7.15: Strategi Bagi Memperkukuhkan Semula Komuniti

Sumber : DPF Desa Negara, 2016.

Penglibatan masyarakat yang aktif mampu mewujudkan rasa cinta diantara sesama sendiri dan membina keharmonian masyarakat desa.

STRATEGI

DD 5.1

Menguatkan Perasaan Cinta Dan Semangat Kekitaan

STRATEGI

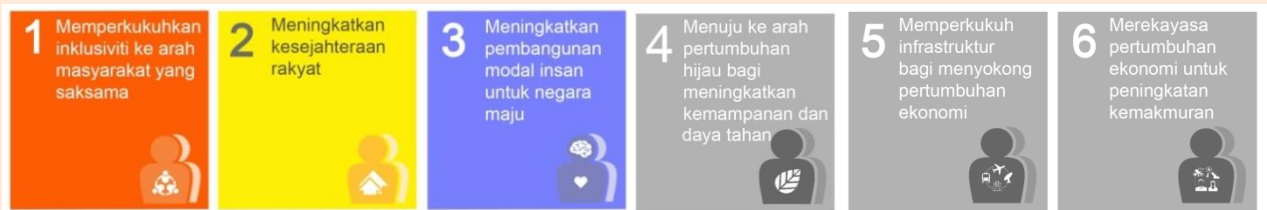
DD 5.2

Menguatkan Konsep Kejiranan Dan Kemasyarakatan Dalam Kehidupan Sehari-hari

Perkaitan berdasarkan SDGs

Perkaitan berdasarkan RMKe-11

Strategi DD 5.1

Mengukuhkan Perasaan Cinta Dan Semangat Kekitaan

Perasaan cinta dan semangat kekitaan dalam sesuatu komuniti pula dilahirkan melalui interaksi yang terbuka dan lancar, sikap mengambil berat dan bantu membantu. Semangat ini tidak wujud secara tiba-tiba dan perlu dipupuk bersama dalam tempoh yang lama. Ungkapan yang baik dalam interaksi sosial seperti ucapan salam, “selamat pagi”, “apa khabar”, “terima kasih”, “tumpang lalu” dan “minta maaf” perlu dibiasakan di dalam interaksi kejiwaan, sekolah, kedai, mesyuarat dan lain-lain. Contoh yang baik dapat dilihat di Negara Jepun di mana masyarakat mereka mempraktikkan ungkapan yang positif di kalangan mereka sendiri dan juga kepada pelancong. Cara ini menunjukkan nilai hormat menghormati yang tinggi sesama sendiri.

Menjalankan program interaksi masyarakat bagi memelihara budaya gotong-royong

Perkara ini perlu dipupuk di peringkat tadika dan sekolah rendah supaya ianya akan berterusan hingga mereka dewasa. Budaya yang baik ini juga meninggalkan kesan yang positif untuk jangka masa yang panjang terhadap suasana sosial kampung. Projek yang boleh dijalankan adalah kempen senyum dan sapa, aktiviti gotong-royong, aktiviti berzanji, marhaban dan mengimarahkan masjid.

Mengimarahkan masjid

Masjid di kawasan desa perlu dipertingkatkan peranannya dalam pembangunan ummah. Fungsi masjid hendaklah diperluaskan lagi daripada hanya tertumpu kepada solat berjemaah kepada aktiviti masyarakat. Aktiviti yang boleh dijalankan adalah majlis pernikahan, kem motivasi, mesyuarat penduduk, kursus, ceramah, bengkel dan lain-lain.

Pencetus perubahan dan penggerak masyarakat (champion)

Perasaan cinta kepada tempat dan semangat kekitaan yang wujud di kalangan penduduk kampung dapat membantu kepada pencetus perubahan dan penggerakan masyarakat. Usahawan tempatan yang mempunyai wawasan untuk menaikkan komuniti boleh menggembeling modal insan tempatan dan memanfaatkan sumber / bahan tempatan. Sebagai contoh, usahawan tempatan boleh menggunakan potensi sedia ada seperti bahan mentah, ciri budaya dan modal insan. Ini dapat mencetuskan perubahan ekonomi dan menggerak masyarakat. Aspek potensi tempatan yang boleh ditonjolkan adalah keusahawanan madu kelulut, homestay, ekopelancongan, muzik tradisional, tarian tradisional, kuih dan makanan tradisional serta industri kecil.

Langkah-langkah	Indikator Pelaksanaan	Fasa Pelaksanaan			Agensi Pelaksana	Agensi Pemantau
		*1	*2	*3		
DD5.1A: Menjalankan program interaksi masyarakat bagi memelihara budaya gotong-royong	<ul style="list-style-type: none"> Aktiviti gotong-royong secara berkala. 	√	√	√	<ul style="list-style-type: none"> Koperasi / JKKK Pejabat Daerah dan Tanah Pihak Berkuasa Tempatan 	<ul style="list-style-type: none"> JKKK
Grid Tipologi U1 U2 UR RU R5 R6						
DD5.1B: Mengimarahkan masjid	<ul style="list-style-type: none"> Peningkatan bilangan aktiviti di masjid. 	√	√	√	<ul style="list-style-type: none"> Jawatankuasa Masjid / JKKK Pejabat Daerah dan Tanah 	<ul style="list-style-type: none"> Pejabat Daerah dan Tanah
Grid Tipologi U1 U2 UR RU R5 R6						
DD5.1C: Pencetus perubahan dan penggerak masyarakat (<i>champion</i>)	<ul style="list-style-type: none"> Pertambahan bilangan <i>champion</i>. 	√	√	√	<ul style="list-style-type: none"> JKKK Pejabat Daerah dan Tanah KKLW 	<ul style="list-style-type: none"> KKLW
Grid Tipologi U1 U2 UR RU R5 R6						

* Nota: Fasa 1 (Tahun 2017 – 2020), Fasa 2 (Tahun 2021 – 2025), Fasa 3 (Tahun 2026 – 2030)

Kehadiran penduduk dalam aktiviti dan program sosial mampu memberikan impak positif kepada pembangunan sosial di kampung

Strategi DD 5.2

Mengukuhkan Konsep Kejiranan Dan Kemasyarakatan Dalam Kehidupan Sehari-hari

Peranan unit kekeluargaan dan kejiranan sangat penting untuk menjaga keselamatan dan kebajikan bersama berlandaskan tanggungjawab agama, masyarakat dan kewarganegaraan. Adalah baik sekiranya wakil keluarga atau kumpulan jiran peka kepada keperluan dan masalah ahli mereka supaya bantuan dan sokongan dapat diberi. Antara masalah yang sering berlaku adalah lemah dalam pelajaran, masalah kewangan, penyakit mental dan fizikal kronik yang mampu membawa kepada masalah lebih teruk seperti penagihan dadah, keciciran, pengabaian warga emas, anak yatim dan OKU, keganasan rumah tangga dan sebagainya.

Memastikan kepelbagaian kumpulan sosial wujud di kampung

Kumpulan jiran ini boleh ditubuhkan dalam bentuk rukun tetangga, kumpulan marhaban, kumpulan berzanji atau lain-lain dan diwujudkan dalam setiap JKJKK untuk membantu memperkukuhkan perpaduan komuniti.

Memperkukuhkan program PDK meliputi kursus dan latihan kepada golongan OKU, warga emas dan ibu tunggal

Program PDK dapat membantu untuk mengukuhkan usaha masyarakat membantu golongan OKU, warga emas dan ibu tunggal. Program PDK perlu diperluaskan untuk membantu golongan tersebut. Pengukuhan program PDK dapat dilihat sebagai satu kebaikan kepada masyarakat desa. Peranan program PDK boleh membantu dari aspek pembangunan sosial dan ekonomi kumpulan sasaran. Galakan penglibatan masyarakat tempatan memainkan peranan penting dalam membantu menjayakan program ini.

Menggalakkan pertandingan berpasukan seperti pertandingan sukan, keagamaan dan budaya

Hidup bermasyarakat juga boleh diperkukuhkan dengan aktiviti berpasukan dan berkumpul. Aktiviti marhaban, berzanji, rukun tetangga adalah contoh aktiviti berkumpul yang perlu diperbanyakkan. Cara lain yang boleh digunakan ialah mengadakan pertandingan berskala tempatan secara berpasukan seperti sukan berpasukan dan acara budaya berpasukan. Pihak JKJKK perlulah berusaha untuk menggiatkan aktiviti berskala tempatan yang dapat menggalakkan semua lapisan penduduk bergaul dan bekerjasama antara mereka. Aktiviti berkumpul mempunyai kelebihan dalam memupuk semangat berpasukan, bekerjasama dan semangat kekitaan.

Menjalankan kursus pengurusan konflik dan penyelesaian masalah secara kerjasama

Kepimpinan kampung juga perlu mempelajari kemahiran pengurusan konflik bagi menangani isu kepelbagaian fahaman dan ideologi politik. Demi kepentingan komuniti, penduduk perlulah mengutamakan keperluan komuniti dan segala masalah perlulah diselesaikan secara kerjasama dengan semua pihak.

Program gotong-royong dan pertandingan peringkat kampung mampu mengukuhkan perpaduan di kalangan penduduk tanpa mengira peringkat umur

Langkah-langkah	Indikator Pelaksanaan	Fasa Pelaksanaan			Agensi Pelaksana	Agensi Pemantau
		*1	*2	*3		
DD5.2A: Memastikan kepelbagaian kumpulan sosial wujud di kampung Grid Tipologi U1 U2 UR RU R5 R6	<ul style="list-style-type: none"> Bilangan kumpulan sosial yang aktif 	√	√	√	<ul style="list-style-type: none"> JKKK Pejabat Daerah dan Tanah 	<ul style="list-style-type: none"> Pejabat Daerah dan Tanah
DD5.2B: Memperkukuhkan program PDK meliputi kursus dan latihan kepada golongan OKU, warga emas dan ibu tunggal. Grid Tipologi U1 U2 UR RU R5 R6	<ul style="list-style-type: none"> Bilangan kursus dan latihan bagi setiap PDK 	√	√	√	<ul style="list-style-type: none"> KPWKM JKKK Jabatan Kebajikan Masyarakat KKLW 	<ul style="list-style-type: none"> KPWKM
DD5.2C: Menggalakkan pertandingan berpasukan seperti pertandingan sukan, keagamaan dan budaya. Grid Tipologi U1 U2 UR RU R5 R6	<ul style="list-style-type: none"> Bilangan pertandingan berpasukan bagi setiap kampung 	√	√	√	<ul style="list-style-type: none"> JKKK Pejabat Daerah dan Tanah 	<ul style="list-style-type: none"> Pejabat Daerah dan Tanah
DD5.2D: Menjalankan kursus pengurusan konflik dan penyelesaian masalah secara kerjasama Grid Tipologi U1 U2 UR RU R5 R6	<ul style="list-style-type: none"> Bilangan peserta kursus pengurusan konflik bagi setiap JKKK 	√	√	√	<ul style="list-style-type: none"> JKKK Pejabat Daerah dan Tanah 	<ul style="list-style-type: none"> Pejabat Daerah dan Tanah

* Nota: Fasa 1 (Tahun 2017 – 2020), Fasa 2 (Tahun 2021 – 2025), Fasa 3 (Tahun 2026 – 2030)